

ตารางที่ 2 – 3 (ต่อ)

ปัจจัย	Mann (1989)	Heneveld (1994)	วารสารจิต วิทโคโต (2536)	นิคม นาคอ้าย (2539)	เพราพรรณ เปลียนภู (2542)	จันทร์ณี สงวนนาม (2533)	จิตชนก เข็มขาว และคณะ (2541)	กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ (2536)	ศราวณี อีบรมเอม (2550)	พิมพ์อร สดเอี่ยม (2547)	สุดินัน วิวัฒนานนท์ (2549)	นริศ สวัสดิ์ (2550)	ถาวร เต็มเอียด (2550)	บุญเรือง ศรีทรัพย์ (2542)	นิพนธ์ วรรณเวช (2548)	รัชช กรตมณ (2550)
ความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน						✓							✓			✓
พฤติกรรมกรรมการบริหาร แบบมีส่วนร่วม	✓					✓				✓			✓			
การบริหารหลักสูตร ของโรงเรียน													✓		✓	
ลักษณะทางกายภาพ ของโรงเรียน						✓										✓
สิ่งอำนวยความสะดวก ทางการศึกษา เช่น วัสดุ อุปกรณ์ ห้องสมุดเพียงพอ																✓
ประสิทธิภาพการจัด การเรียนการสอน																✓
ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา																✓
คุณภาพการใช้หลักสูตร																✓
โครงสร้างองค์นโยบาย																✓
ความคาดหวัง ทางการศึกษาของชุมชน									✓							

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่า ประสิทธิภาพโรงเรียน เป็นความสามารถของโรงเรียน ในการบรรลุในสิ่งที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ โดยมีเกณฑ์การวัดการบรรลุหรือไม่บรรลุประสิทธิภาพ การที่จะบรรลุประสิทธิภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ ประการ ตามลักษณะโครงสร้าง ขององค์กรที่มีลักษณะเกี่ยวพันกันและมีระดับการลดหลั่นกันในระดับต่าง ๆ ทั้งปัจจัยระดับ

นักเรียน ห้องเรียนและโรงเรียน ดังนั้นการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลโรงเรียน จึงต้องศึกษาตัวแปรต่าง ๆ ที่อยู่ในแต่ละระดับซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันด้วย ตลอดจนต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมภายนอกเป็นสิ่งที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับภายใต้สภาวะการณ์ และยังขึ้นอยู่กับช่วงเวลา เพราะองค์กร หนึ่ง ๆ เมื่อเวลาเปลี่ยนไปเกณฑ์ในการวัดประสิทธิผลก็อาจเปลี่ยนไป ปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้องก็อาจเปลี่ยนแปลงไปฉะนั้นการจะประเมินประสิทธิผลของหน่วยงานใด ๆ ก็จะต้องคำนึงถึงบริบทในขณะนั้นด้วยจึงจะทำให้เกิดความเข้าใจองค์กรนั้นอย่างต้องแท้

การศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นอนุภูมิภาคที่ประชาชนในท้องถิ่นเป็นชนส่วนน้อยที่มีความแตกต่างไปจากภูมิภาคอื่น ๆ ในหลาย ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติ โดยสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่หล่อหลอมวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และพฤติกรรม ของประชาชนในทุกเรื่อง โดยสิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อการศึกษา อันจะทำให้ ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของท้องถิ่นมีความแตกต่างไปจากภูมิภาคอื่น ๆ ดังนั้น การจะศึกษาว่าปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของโรงเรียนจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ควบคู่ไปด้วย ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาปัจจัย ต่าง ๆ ที่น่าจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลามดังรายละเอียดต่อไปนี้

ปัจจัยระดับนักเรียน

มีตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียนที่ผู้วิจัยคาดว่าจะมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ดังนี้

- 1.1 พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน
- 1.2 ความรู้พื้นฐานของนักเรียน
- 1.3 การเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียน
- 1.4 การใช้ภาษาในการสื่อสารของนักเรียน
- 1.5 เศรษฐฐานะของผู้ปกครอง

รายละเอียดของตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียน ในการวิจัยนี้มีดังนี้

พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นการแสดงออกของนักเรียน ที่แสดงถึงความสนใจ ใฝ่รู้ เอาใจใส่ต่อการเรียน และให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในการเรียน ผลที่เกิดขึ้น ทำให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร (สโรชา หะรังศรี, 2553) จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อประสพผลสำเร็จหรือไม่ประสพผลสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียน (ราชันย์ บุญธิมา, 2542ข; นารี อาเว, 2545)

ความหมายของพฤติกรรมการเรียนรู้

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนี้

บรรพต สุวรรณประเสริฐ (2544, หน้า 94) กล่าวถึง การเรียนรู้ของนักเรียนว่าเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนแต่ละคนสามารถรับสิ่งที่เรียนเข้ามาเป็นพฤติกรรมใหม่ของตน พฤติกรรมดังกล่าวจะสังเกตเห็นได้จากที่ผู้เรียนแต่ละคนปฏิบัติในขณะที่เรียน

วันเพ็ญ ชัยกิจมงคล (2544, หน้า 4) ให้ความหมายของพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน คือ การกระทำต่าง ๆ ที่ผู้เรียนได้แสดงหรือกระทำที่เกี่ยวกับการรับรู้ เรียนรู้ และการนำเทคนิควิธีไปใช้ในการเรียน

อนุวัติ สุธรรม (2548) กล่าวว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์หรือการฝึกหัด

สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์ (2549, หน้า 53) ให้ความหมายของพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน หมายถึง ความสนใจใฝ่รู้และการเอาใจใส่ต่อบทเรียน เชื้อฟังครู อาจารย์ ร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แสดงออกให้เห็นถึงความกระตือรือร้น ความสนใจ ความตั้งใจ และสามารถรู้จักวางแผนการเรียนตลอดจนวิธีเรียนในขณะที่เรียน

พนม พูลเพิ่ม (2552, หน้า 30) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามสูงสุด และวิธีเรียนเป็นการตอบสนองสิ่งเร้าด้านการเรียนของนักเรียนที่มีต่อการเรียน

สโรชา หะรังศรี (2553) ให้ความหมายพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน หมายถึง การศึกษาหาความรู้ การร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน การแบ่งเวลาเรียน ตลอดจนการปฏิบัติตนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนของนักเรียนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพของตน ตามการรับรู้ของครู

สรุปได้ว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน หมายถึง การกระทำ การตอบสนอง ปฏิกริยาหรือวิธีการและเทคนิคในการเรียนของนักเรียน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ในวิชาต่าง ๆ โดยมีการแสดงออกอย่างสม่ำเสมอ และมีความพยายามไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

องค์ประกอบของพฤติกรรมการเรียนรู้

การเรียนรู้ของนักเรียนจะบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาหรือไม่นั้นมีปัจจัยและองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเกิดพัฒนาในทิศทางที่ดีขึ้น Schaefer and McDermott (1999, p. 303) ได้แบ่งองค์ประกอบของพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน 4 ด้านได้แก่

1. สมรรถภาพของแรงจูงใจ หมายถึง พฤติกรรมการตอบสนอง หรือปฏิกิริยาของนักเรียนที่ไม่ลังเลใจ สู้งาน ไม่ย่อท้อ รู้สึกไม่ต่อต้าน หรือไม่หวาดระแวง เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานชิ้นใหม่จากครูทุกครั้ง นักเรียนมีความมั่นใจในการเรียน และการตอบคำถามจากครูผู้สอน

2 ทศนคติต่อการเรียนรู้ หมายถึง การมีเจตคติที่ดีต่อครูผู้สอน มีสนใจต่อกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ให้ความร่วมมือในกิจกรรมการเรียนการสอนของครูเป็นอย่างดี ใส่ใจความสำเร็จในการเรียน เมื่อมีปัญหาในการเรียนยอมรับความช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเต็มใจ

3. ความสนใจและความอดทน หมายถึง การมีสมาธิของนักเรียนในเวลาเรียน ใส่ใจในการตอบคำถามของครูและเพื่อน ๆ และเป้าหมายในการเรียน ติดตามงานครูที่ได้รับมอบหมาย โดยไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก

4. กลยุทธ์และความยืดหยุ่น หมายถึง วิธีการปฏิบัติงานของนักเรียนที่ได้รับการยอมรับและเหมาะสม มีสุขภาพจิตที่ดีในขณะที่ทำงาน ไม่มีพฤติกรรมก้าวร้าว เมื่อรู้สึกว่าวุ่นใจหรือสับสน เมื่อได้นักเรียนได้รับมอบหมายงาน นักเรียนรู้วิธีปฏิบัติงานและเปลี่ยนวิธีแก้ปัญหาหรือหาคำตอบใหม่ทุกครั้ง เมื่อรู้ว่าวิธีการแก้ปัญหาเดิมใช้ไม่ได้

สังค์ อุทรานันท์ (2532, หน้า 42) กล่าวว่า องค์ประกอบของการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้ ได้แก่ ความสามารถทางสติปัญญา อัตราการเรียน ประสบการณ์เดิม และลักษณะการเรียนของนักเรียน หมายถึง การตั้งใจเรียนและร่วมกิจกรรมในห้องเรียนเป็นอย่างดี

ในขณะที่ สโรชา หะรังศรี (2553, หน้า 42 – 43) ได้แบ่งองค์ประกอบของพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ได้แก่

1. การเตรียมความพร้อม หมายถึง การทำการบ้านตามที่ได้รับมอบหมาย และจัดอุปกรณ์การเรียนของตนเองครบถ้วน

2. ความใส่ใจขณะเรียน หมายถึง นักเรียนตั้งใจเรียนและร่วมกิจกรรมในห้องเรียนเป็นอย่างดี และสามารถตั้งคำถามเมื่อไม่เข้าใจ

3. ความรับผิดชอบ หมายถึง นักเรียนมีการทบทวนเนื้อหาที่เรียนไปแล้ว หรือทำการบ้านด้วยวิธีหลากหลาย และมีการซักถามครูเรื่องที่ไม่เข้าใจนอกเวลาเรียน

4. การใช้เวลาว่าง หมายถึง นักเรียน เรียนพิเศษทั้งที่ใน โรงเรียนและตามสถาบันกวดวิชาต่าง ๆ สามารถค้นคว้าหาความรู้แหล่งต่าง ๆ และทำกิจกรรมเพื่อคลาย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้

สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ได้แก่ ธนพร ศรีพงษ์ (2537)

ได้ทำการศึกษาและเปรียบเทียบแบบการเรียนของนักศึกษาพยาบาล สถาบันอุดมศึกษาเอกชน

ตามตัวแปรชั้นปี และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักศึกษาพยาบาล สถาบันอุดมศึกษาเอกชน แบบมีการเรียนแบบร่วมมือและแบบมีส่วนร่วมในระดับสูง ส่วนการเรียนแบบพึ่งพา แบบอิสระ และแบบแข่งขันอยู่ในระดับปานกลาง และแบบหลีกเลี่ยงอยู่ในระดับต่ำ และนักศึกษาพยาบาล สถาบันอุดมศึกษาเอกชนชั้นปีที่ 4 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน มีแบบการเรียนแต่ละแบบไม่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ Fladeland (1995) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคลิกภาพ และแบบการเรียนของนักศึกษาเกี่ยวกับความสำเร็จ ในการเรียนพยาบาล พบว่า บุคลิกภาพและแบบการเรียนของนักศึกษาพยาบาลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จในการเรียนพยาบาล และบุคลิกภาพ และแบบการเรียนของนักศึกษาพยาบาลสามารถทำนายความสำเร็จในการเรียนพยาบาล ได้อย่างมีนัยสำคัญ

บุญเรือน หมั่นทรัพย์ (2538) กล่าวว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน สอดคล้องกับสมจิตร์ อุดม (2547) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษาของเอกชนในภาคใต้ พบว่าพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

นารี อาแว (2545) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการของหัวหน้าภาควิชา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอกชน พบว่าพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษามีอิทธิพลต่อ ประสิทธิภาพการบริหารวิชาการของหัวหน้าภาควิชา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอกชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุบิน บุระรัช (2547) ศึกษาการสร้างโมเดลสามระดับของข้อมูลตัวแปรที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยใช้โปรแกรมเอ็มแอลวิน พบว่า ตัวแปรที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียน และพฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริมการเรียนของบุตร

พนม พูลเพิ่ม (2552) ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครู กับพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 พบว่า พฤติกรรมการสอนของครูผู้สอน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สโรชา หารังศรี (2553) ศึกษาการใช้การวิจัยแบบผสมเพื่ออธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างความเชื่อมั่นและพฤติกรรมการสอนของครูที่มีต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่า ความเชื่อมั่นและพฤติกรรมการสอนของครูเป็นเหตุสำคัญของพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยคาดว่าพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่น่าจะมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือจาก Schaefer and McDermott (1999, p. 303) โดยวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนใน 4 ด้าน คือ 1) สมรรถภาพของแรงจูงใจ (Competence) 2) ทศนคติต่อการเรียนรู้ (Attitude Toward Learning) 3) ความสนใจและความอดทน (Attention/Persistence) และ 4) กลยุทธ์และความยืดหยุ่น (Strategy/Flexibility)

ความรู้พื้นฐานของนักเรียน

ความรู้พื้นฐานเดิม เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อการประสบผลสำเร็จหรือไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียน เพราะการมีความรู้พื้นฐานเดิมอยู่มากจะเป็นรากฐานสำคัญช่วยให้เรียนรู้ได้มากขึ้น เร็วขึ้น และมั่นคงขึ้น สัจด์ อูทรานันท์ (2532), Bloom (1976) ให้ความสำคัญกับความรู้พื้นฐานเดิมมาก เพราะการมีความรู้พื้นฐานเดิมมากช่วยให้เข้าใจเรื่องที่เรียนได้เร็ว เมื่อมีความเข้าใจก็ยอมตั้งใจเรียนไม่เกิดความคับข้องใจหรือวิตกกังวล ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับข้อค้นพบของนักวิชาการหลายท่าน ได้แก่ สุชีรา มะหิมะ (2547) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์และพัฒนาการทางวิชาการ การวิเคราะห์มูลค่าเพิ่ม ยืนยันความคิดดังกล่าว โดยพบว่าตัวแปรภูมิหลังของนักเรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

นิพนธ์ สีนพูน (2545) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความถนัดทางการเรียน ความรู้เดิมแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ พฤติกรรมการเรียนคณิตศาสตร์และพฤติกรรมการสอนคณิตศาสตร์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดมุกดาหาร พบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ได้แก่ความรู้เดิม ความถนัดด้านจำนวน พฤติกรรมการเรียนคณิตศาสตร์ และพฤติกรรมการสอนคณิตศาสตร์

ศุภวรรณ พันธุ์ภักดี (2542) ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า ผลการเรียนรู้ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความสัมพันธ์ทางบวกและสามารถพยากรณ์ผลการเรียนรวมด้านความสามารถเชิงปฏิบัติได้ ($r = .23$) นอกจากนี้ ผลการวิจัยของพิมพอร์ สดเอี่ยม (2547) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารวิชาการของสาขาวิชาในระดับบัณฑิตศึกษาของสถาบันราชภัฏ พบว่า ความรู้พื้นฐานเดิมของนักเรียน พฤติกรรมการเรียนและการใช้เวลาในการเรียนมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อคะแนนเฉลี่ย สะสมของนักศึกษารายคน และบุญเรือง ศรีเหรียญ (2542) ศึกษาการใช้รูปแบบ

ระดับชั้นลดหลั่นสอดคล้องกัน เพื่อศึกษา องค์ประกอบทางการศึกษาที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน พบว่าความรู้พื้นฐานเดิมของนักเรียนมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดให้ตัวแปรนี้ เป็นตัวแปรหนึ่งที่ใช้อธิบายความแปรปรวนในประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

การเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียน

ครอบครัวนักเรียนจะทำหน้าที่สังคมประภคิต (Socialization) ในชั้นปฐมภูมิ กล่าวคือเป็นหน่วยที่ทำหน้าที่อบรมนักเรียนได้ใกล้ชิดที่สุด (นพมาศ ชีรเวทิน, 2542) สำหรับธวัชชัย พินประเสริฐ (2545, หน้า 21) กล่าวว่ามมีปัจจัยต่าง ๆ ที่ผลักดันให้เยาวชนเข้าสู่ปัญหาต่าง ๆ แต่เป็นที่ยอมรับแล้วว่า ครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการผลักดันเยาวชนให้เข้าสู่วังวนแห่งปัญหาหรือจะเหนี่ยวรั้งเยาวชนให้ห่างไกลปัญหาในขณะเดียวกัน

ซิดชนก เริงเขาว์ และคณะ (2541) และ สุชาดา อินทรกำแหง ณ ราชสิมา (2545) พบว่าองค์ประกอบที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน คือ การส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ปกครองและความสัมพันธ์ภายในครอบครัว บรรยากาศและสภาพแวดล้อมในบ้านของนักเรียน เช่นเดียวกับแนวคิดยาวเรศ จันทะแสน (2545) เห็นว่าตัวแปร ความเชื่อของพ่อแม่ ความคาดหวังและพฤติกรรมของพ่อแม่มีความสัมพันธ์กับผลการเรียนของลูก

นอกจากนี้ผลการวิจัยของ สักดิ์ครเศ ประกอบผล (2539) ชี้ชัดลงไปว่าโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะมีการเอาใจใส่ของบิดามารดาที่ดีกว่าโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เช่นเดียวกับ วิวรรณ สารกิจปรีชา (2554) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้ปกครองด้านการรับบริการทางวิชาการใน 2 ด้าน ได้แก่ ความรู้ในการพัฒนานักเรียนและความรู้ทั่วไปของนักเรียน มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นเดียวกับผลการศึกษาขององอาจ นัยพัฒน์ (2544) และอุไร บัวทอง (2543) ศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการเรียนรู้ของนักเรียนมีอำนาจในการอธิบายความหมายความแปรปรวนได้สูงและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ วิวรรณ สารกิจปรีชา (2554) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้ปกครองกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนอนุบาลกุ๊กไก่ เขตคลองเตย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้ปกครอง ด้านการรับบริการทางวิชาการใน 2 ด้าน ได้แก่ ความรู้ในการพัฒนานักเรียนและความรู้ทั่วไปของนักเรียน มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศักดิ์ศรี และสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541) ได้ศึกษาการวิเคราะห์เส้นทาง พบว่าการผลักดันของพ่อแม่ การช่วยเหลือและการกำกับ / จัดตารางเวลา มีความสัมพันธ์ทางลบ

กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของลูก ในขณะที่การสนับสนุนทางจิตใจจากพ่อแม่ และการกระตุ้นทางปัญญา มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของลูก และสุบิน บุระรัช (2547) ศึกษาพบว่า ปณิธานทางการศึกษาของลูกได้รับอิทธิพลจากระดับการศึกษาของพ่อและความคาดหวังของพ่อแม่ เช่นเดียวกับ ปราณี หล้าเบญญะ (2553) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ เจตคติต่อการเรียน สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน และการสนับสนุนทางด้านการเรียนของผู้ปกครอง จากผลการวิจัยที่ปรากฏ ชัดเจนว่า การที่ผู้ปกครองเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนจะทำให้นักเรียนมีผลการเรียนที่สูงขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดให้ตัวแปรนี้ เป็นตัวแปรหนึ่งที่ใช้อธิบายความแปรปรวนในประสิทธิภาพของโรงเรียน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

การใช้ภาษาในการสื่อสารของนักเรียน

ผู้วิจัยนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่องการใช้ภาษาของนักเรียนเมื่ออยู่ที่บ้าน ทั้งภาษามลายูและภาษาไทยถิ่นใต้ เพราะสังคมที่มีภาษาและวัฒนธรรมต่างกันย่อมประสบปัญหาด้านการสื่อสารและการศึกษาอยู่เสมอ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามประมาณร้อยละ 80 ใช้ภาษามลายูในชีวิตประจำวันไม่นิยมพูดภาษาไทย มีบางส่วนที่พูดภาษาไทยไม่ได้เลย มีขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมแตกต่างไปจากท้องถิ่น ยกเว้นประชาชนในจังหวัดสตูล ซึ่งส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลามแต่พูดภาษาไทยอย่างแพร่หลาย (สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ 12, 2552, หน้า 9)

นอกจากนี้ จรีรัตน์ สาครินทร์, นิฟาริด ระเด่นอาหมัด และวิมล แซ่อึ้ง (2534, หน้า 65) ได้กล่าวไว้ว่า ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่จะใช้ภาษามลายูในชีวิตประจำวัน ทำให้นักเรียนมีปัญหาด้านการศึกษาวิชาสามัญซึ่งใช้ภาษาไทยเป็นสำคัญ และส่งผลต่อการเรียนในระดับสูง และผลการวิจัยยังพบว่านักเรียนไทยมุสลิมอ่านหนังสือภาษาไทยนอกเวลาเรียนน้อย โดยอ่านหนังสือประเภทหนังสือพิมพ์มากที่สุด รองลงมาได้แก่อ่านแบบเรียน นิทาน การ์ตูน เรื่องสั้นภาพยนตร์ดารา หนังสืออื่น ๆ และอ่านนิยายน้อยที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนมีปัญหาด้านการอ่านทุกข้อเรียงลำดับ คือ ปัญหาด้านการแปลสำนวนเปรียบเทียบมากที่สุด รองลงไป ได้แก่ การคาดคะเนเหตุการณ์ หรือขยายความ การจับจุดมุ่งหมายของผู้เขียนหรือตัวละคร ฯลฯ และพบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ด้านความเข้าใจในการอ่านในระดับต่ำ รวมถึงยังปรากฏว่านักเรียนที่ใช้ภาษาพูดที่บ้านต่างกันมีผลสัมฤทธิ์ด้านความเข้าใจในการอ่านแตกต่างกัน โดยกลุ่มที่พูดภาษาไทยกลาง

และภาษาไทยถิ่นใต้ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด ในขณะที่กลุ่มที่พูดภาษามลายู และภาษาไทยถิ่นใต้ ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด (จรีรัตน์ สาครินทร์, นิฟาริด ระเด่นอาหมัด และวิมล แซ่อึ้ง, 2534) จะเห็นได้ว่าข้อจำกัดในการใช้ภาษาไทยของเด็กและเยาวชนมุสลิมดังกล่าว จึงเป็นอุปสรรคต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเกือบทุกวิชา (วิหเทพ ภาษาฤทธิ์, 2545)

จากการศึกษา พบว่า ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้มีการแก้ปัญหาในเรื่องภาษาของนักเรียนอย่างจริงจัง จะมีบ้างก็เป็นเพียงโครงการที่ทำชั่วคราวชั่วคราว โดยมหาวิทยาลัย หรือศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (สอ.บต.) หรือกระทรวงศึกษาธิการแต่ยังขาดความเอาใจจริงเอาใจทั้ง ๆ ที่ภาษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการเรียนรู้ของผู้เรียน เห็นได้จากผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O – NET) ในปี 2552 ของนักเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ที่ผ่านมา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้ง 5 รายวิชา ภาษาไทย สังคมศึกษา อังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ปีการศึกษา 2551 ร้อยละ 31.41 ปีการศึกษา 2552 มีคะแนนเฉลี่ยทั้ง 5 รายวิชาร้อยละ 29.80 ลดลงร้อยละ 1.61 และในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยทั้ง 5 รายวิชา ภาษาไทย สังคมศึกษา อังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ปีการศึกษา 2551 ร้อยละ 31.20 ปีการศึกษา 2552 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยทั้ง 5 รายวิชาร้อยละ 27.23 ลดลงร้อยละ 3.97 (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์, 2554, หน้า 9 – 10) และยังพบว่า โรงเรียนของรัฐมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงกว่าในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาทุกรายวิชา (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, 2552, หน้า 143)

จากการศึกษา นักวิชาการมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลหรือส่งผลในรูปแบบที่เป็นสาเหตุทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย คือความถนัดทางภาษาและเจตคติต่อวิชาภาษาไทย (พัชรา ทศนวิจิตรวงศ์, 2540; ดวงเดือน คันทพรหม, 2543; มิณช์มนัส วรรณมหินทร์, 2544) รวมถึง สุชาดา อินทรกำแหง ณ ราชสีมา (2545) ศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านภาษาถิ่น คือการใช้ภาษาถิ่นในการเรียนการสอน การใช้ภาษาถิ่นในชุมชนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของนักศึกษา ความสำคัญและความจำเป็นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะต้องมีความเกี่ยวข้องกับการใช้ภาษามลายู หรือภาษาไทยถิ่นใต้ อาจทำให้การจัดการเรียน การสอนและการบริหารจัดการ โรงเรียนในเขตพื้นที่นี้ แตกต่างไปจากนักเรียนส่วนใหญ่ของประเทศ

ดังนั้นการใช้ภาษาของนักเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ น่าจะเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งในระดับนักเรียนที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลของโรงเรียนได้ จึงกำหนดให้เป็นตัวแปรในครั้งนี้

เศรษฐฐานะของผู้ปกครอง

ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร ดังนี้

รายได้ของผู้ปกครอง

รายได้ของผู้ปกครอง นั้นก็เป็นส่วนหนึ่งของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ปกครองนักเรียน ดังจะเห็นจากมิงงานวิจัยหลายชิ้นที่แสดงให้เห็นว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวของผู้ปกครอง มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เช่น Worthington and Grant (1971) ที่พบว่าผู้ปกครองที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมระดับสูงและระดับปานกลางมีการส่งเสริมการเรียนของเด็กมากกว่าผู้ปกครองที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำกว่า สอดคล้องกับจิราพร ขุนนระ (2540) และ มณฑารัตน์ ชูพินิจ (2540) พบในทำนองเดียวกันว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวเป็นตัวแปรสำคัญอย่างยิ่งในการทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน (Palardy, 2008; สักดิ์เศศ ประกอบผล, 2539)

ส่วน งามอาจ นัยวัฒน์ (2544) ศึกษาพบว่า ระดับฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง มีอิทธิพลต่อผลการเรียนรู้ของนักเรียน Eggen and Kauchak (1994, p. 161) กล่าวว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมครอบครัวเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนที่บ้านและโรงเรียน เป็นตัวพยากรณ์คะแนนและความสามารถทางสติปัญญาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้

ธีรยุทธ รัชชะ (2545) ศึกษาพบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางบ้าน ได้แก่ ฐานะทางด้านเศรษฐกิจของผู้ปกครอง การสนับสนุนของผู้ปกครอง และอาชีพของผู้ปกครอง ส่วน Aikens and Barbarin (2008) ศึกษาว่านักเรียนที่มีเศรษฐฐานะต่ำมีทักษะการจดจำตัวอักษรและการรับรู้เสียงที่ยากของการอ่านช้ากว่านักเรียนที่มีเศรษฐฐานะสูงและ Coley (2002) ศึกษาพบว่านักเรียนที่มีเศรษฐฐานะสูงมีแนวโน้มที่จะมีความเชี่ยวชาญในการบวกลบ การแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ ดีกว่านักเรียนที่มีเศรษฐฐานะต่ำ

สำหรับสภาพรายได้ของผู้ปกครองนักเรียน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น เมื่อครั้งที่ นายสุวิทย์ คุณกิตติ ขณะที่เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวในที่ประชุม ระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กล่าวว่า จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีแหล่งทรัพยากรจำนวนมาก แต่ประชากรส่วนใหญ่กลับประสบปัญหาความยากจน มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่ำ และยังมีปัญหาความไม่สงบเรียบร้อยรวมถึงกลไกของรัฐบาลที่มีผลกระทบต่อการศึกษา โดยเฉพาะคุณภาพการศึกษา

ทั้งนี้จากการประเมินของกรมวิชาการ พบว่า เด็กระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่ามาตรฐานของประเทศ จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจค่อนข้างสูง แต่จากการดำเนินการพัฒนาที่ผ่านมา ไม่ได้ส่งผลให้ภาคเศรษฐกิจของจังหวัดแถบนี้เติบโตเท่าที่ควร การดำเนินการอย่างจำกัดอยู่บนพื้นฐานการผลิตสาขาเดิม การพัฒนาเป็นไปอย่างเชื่องช้า ซึ่งหลายฝ่ายอ้างเหตุผลที่สำคัญ คือ ความไม่สงบที่มีอยู่ในพื้นที่ และทำเลที่ตั้งที่อยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจ ทำให้เกิดความลังเลของทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชนในการลงทุน การพัฒนาที่ล่าช้าดังกล่าว ทำให้ส่งผลกระทบต่อการศึกษาที่ไม่สามารถรองรับการเจริญเติบโตทางสังคมและประชากรแรงงานในพื้นที่และได้ส่งผลกระทบต่ออ้อมกับปัญหาอื่น ๆ ตามมาเป็นลูกโซ่ เช่น อาชญากรรม ยาเสพติด ปัญหาค่าใช้จ่ายไม่เข้าใจ ไม่พอใจของประชาชนต่ออำนาจรัฐ ที่เห็นว่ารัฐไม่จริงใจต่อการแก้ปัญหาปากท้องของประชาชน (สันหัตถ์ ณ นคร, 2540, หน้า 31)

กัตนางค์ มณิศรี และสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541) ศึกษาพบว่า รายได้ของพ่อแม่มีผลทางตรง และผลทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของลูก ส่วนทัศนีย์ พรหมไพจิตร (2541) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาสของเยาวชนไทยมุสลิมใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านประชากร (เพศชาย และอายุน้อย) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (ผู้ประกอบการประกอบอาชีพกรรมกร เป็นผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต และการมีปริมาณผลผลิตต่ำ) มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อการเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนไทยมุสลิมในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ Sorborn (1981), จันทน์ เทือกทอง (2550) และอุบลวรรณ บัวอ่อน (2537) ศึกษาพบว่าอาชีพบิดา รายได้ครอบครัวส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ผู้วิจัยจึงได้กำหนดให้ตัวแปรสังเกตนี้ เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของเศรษฐกิจของผู้ปกครอง ที่ใช้อธิบายความแปรปรวนในประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง เป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจ (Social – economic Status) หรือ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว (สุชีรา มะหิเมือง, 2547) ซึ่งมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยพบว่ามีผู้ศึกษาเกี่ยวกับ ตัวบ่งชี้สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว โดยพบว่ามีตัวบ่งชี้ที่แตกต่างกัน ได้แก่ เอมอร์ จังศิริพรภรณ์ (2542) ที่ศึกษากับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า มีตัวบ่งชี้สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวคือ อาชีพ การเป็นเจ้าของทรัพย์สิน

การมีรายได้ ระดับการศึกษา และสภาพแวดล้อมของครอบครัว ส่วน ชิดชนก เชิงเชาว์ และคณะ (2541) พบว่า คุณลักษณะส่วนตัวของนักเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ได้แก่ ตัวแปรที่บ่งชี้สภาพทางเศรษฐกิจของนักเรียนซึ่งวัดได้จากอาชีพของบิดา และการสนับสนุนของครอบครัว ในขณะที่มีผู้ที่ศึกษาแยกเฉพาะระดับการศึกษาของบิดามารดานั้น ได้แก่ คัดนางค์ มณีศรี และสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541) ศึกษาพบว่าปณิธานทางการศึกษาของลูก ได้รับอิทธิพลจากระดับการศึกษาของพ่อ ความคาดหวังของพ่อแม่ และรายได้ของพ่อแม่มีผลทางตรงและผลทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สอดคล้องกับ อุบลวรรณ บัวอ่อน (2537), Sorborn (1981) พบว่า ระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ กับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน (จันทน์ เทือกทอง, 2550) ผู้วิจัยจึงได้กำหนดให้ตัวแปรสังเกตนี้ เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของเสถียรฐานะของผู้ปกครองที่ใช้อธิบายความแปรปรวนในประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

อาชีพ

ตัวแปรนี้ศึกษาตามผลการวิจัยของ จันทน์ เทือกทอง (2550), ถาวร เส็งเอียด (2550), วราภรณ์ วิหกโต (2551), Sorborn (1981), คัดนางค์ มณีศรี และสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541), ทศนีย์ พรหมไพจิตร (2541) พบว่า อาชีพของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ผู้วิจัยจึงได้กำหนดให้ตัวแปรสังเกตนี้ เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของเสถียรฐานะของผู้ปกครองที่ใช้อธิบายความแปรปรวนในประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ปัจจัยระดับโรงเรียน

ตัวแปรในระดับองค์กร หรือ โรงเรียนในการวิจัยนี้ได้แก่

1. คุณภาพการสอนของครู
2. คุณภาพชีวิตการทำงานของครู
3. ความเป็นผู้นำทางด้านวิชาการของผู้บริหาร
4. บรรยากาศโรงเรียน

รายละเอียดของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียน ในการวิจัยนี้มีดังนี้

คุณภาพการสอนของครู

คุณภาพการสอนของครูเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2539) สรุปรว่า ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามนโยบายและเป้าหมาย ในการพัฒนาประเทศ การที่เด็กจะเจริญเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพ และมีความรู้ความสามารถมากขึ้นเพียงใดนั้นย่อมมีครูเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ เพราะครูนั้นเป็นผู้มีบทบาททั้งในด้านการสอนและอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ รวมทั้งการให้การอบรมเพื่อนำไปสู่การเป็นพลเมืองที่ดี

ความหมายของคุณภาพการสอน

สายชนม์ สัจจานิตย์ (2538, หน้า 5) กล่าวว่า คุณภาพการสอนหมายถึง การสอนที่ดี มีประสิทธิภาพ สามารถทำให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์การสอนที่ตั้งไว้

พิกุล โสนะ โสติ (2544, หน้า 32) ให้ความหมายคุณภาพการสอน หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์การสอนที่วางไว้

สุรางค์ ไคว้ตระกูล (2550, หน้า 13) สรุปว่า การที่ครูสามารถสอนอย่างมีคุณภาพ หมายถึง การสอนของครูที่สามารถให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามความถนัด และความสามารถของทุกคน

ฉะนั้นคุณภาพการเรียนการสอน หมายถึง ความสามารถของครูผู้สอนในการที่จะทำให้นักเรียนบรรลุผล ได้ตามหลักสูตรอย่างมีคุณภาพ

ความสำคัญของคุณภาพการสอน

แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการกล่าวถึงนักเรียนเป็นสำคัญหรือการเรียนรู้ด้วยตนเองแต่ในกระบวนการเรียนการสอนครูผู้สอนยังมีความสำคัญอยู่เช่นเดิม จนกล่าวได้ว่า มีนักเรียนก็ต้องมีครู (ศักดิ์ชัย นิรัญทวี, 2545, หน้า 58) การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ คือการที่ครูผู้สอนสามารถทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ได้ การที่ครูจะสามารถดำเนินการสอนได้ดีนั้น ครูจะต้องมีความรู้ในเรื่องทฤษฎีการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้ของผู้เรียน ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการสอนของครู และจะเป็นแนวทางพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ (เพราะพรรณ เปลี่นภู, 2542, หน้า 155)

คุณภาพการสอนเป็นการสอนที่ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญที่อำนวยความสะดวกของการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูง ดังนั้น คุณภาพของการสอนจึงมีอิทธิพลต่อผล การเรียนของผู้เรียน (ทิสนา เขมณี, 2545) ในรูปแบบทฤษฎีการเรียนรู้ใน โรงเรียนของ Bloom (1976) ที่กล่าวว่าคุณภาพของการสอนเป็นหัวใจสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน สอดคล้องกับ Klausmeier and Goodwin (1968) ได้เน้นว่าความสำเร็จตามเป้าหมายในการเรียนของผู้เรียน ขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้สอน ได้แก่ การมีสติปัญญาและความรู้ดี จิตใจดี มีทัศนคติที่ดีต่องาน มีอายุที่เหมาะสม ได้สอนตามความถนัดของตน อิทธิพล อื่น ๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน ภายในโรงเรียน ได้แก่หลักสูตร ห้องสมุด หน่วยสนับสนุนการเรียนการสอน ภายนอกห้องเรียน ได้แก่ ครอบครัว สื่อมวลชน สังคม เป็นต้น ตลอดจนมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน การจัดชั้นเรียน การให้คำปรึกษานักเรียน

นอกจากนี้ จิตติมา จันทเวช (2542, หน้า 12 – 18) กล่าวว่า ประสิทธิภาพของครูเป็นสิ่ง ที่สำคัญสำหรับการพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์แบบ และกล่าวว่า องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนในระดับอุดมศึกษา ได้แก่ บุคลิกภาพของอาจารย์

วิธีการสอน ทักษะคติของอาจารย์ต่อนิสิตและวิชาที่สอนความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนิสิต รวมถึงการวัดและการประเมินผล ส่วนองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพการสอนในระดับมัธยมได้แก่ บุคลิกภาพของครูผู้สอน การมีความสามารถทางวิชาการ ทักษะคติของครูต่อนักเรียน และวิชาที่สอน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน วิธีการสอนรวมทั้งการวัดและประเมินผล ลักษณะการสอนที่มีคุณภาพ

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2550, หน้า 14 – 15) ได้รวบรวมงานวิจัยของ Ryans (1964); Emmer, Everton, & Anderson (1980); Good & Grows (1979); Housner & Griffy (1983) ซึ่งเป็นงานวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะสำคัญของครูที่ดี และมีประสิทธิภาพว่ามีลักษณะดังนี้

1. ต้องเป็นนักมนุษยนิยม (Humanist) คือเป็นผู้ยอมรับนักเรียนอย่างจริงจังให้ความอบอุ่นความเข้าใจนักเรียน มีความยุติธรรม และมีคุณลักษณะของครูตามทัศนะของจิตวิทยามนุษยนิยม และเป็นกัลยาณมิตรของนักเรียน
2. เป็นผู้ที่มีความรู้ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียนการสอน คือ ครูต้องเข้าใจธรรมชาติของกระบวนการเรียนรู้และสามารถจะให่วิธีสอนได้อย่างเหมาะสม และตั้งใจให้นักเรียนอยากเรียนรู้
3. เป็นผู้ที่ยุ้จักนักเรียน ครูไม่ใช่เพียงแค่สอนเท่านั้นแต่เป็นผู้มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพของนักเรียนด้วย ดังนั้นครูจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการ
4. เป็นผู้ที่มีคุณวุฒิทางวิชาการ โดยเฉพาะในวิชาต่าง ๆ ที่ตนจะต้องสอน
5. เป็นผู้ที่น่าที่ศและเป็นผู้ฟังที่ดี สามารถจะช่วยเหลือนักเรียนให้มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ในกรณีที่มีความขัดแย้งกันทั้งใน และนอกห้องเรียน
6. มีทักษะในการจัดห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้
7. เป็นผู้ที่นิยมในวิธีการทางวิทยาศาสตร์และเข้าใจกฎแห่งพฤติกรรมและเป็นนักวิทยาศาสตร์พฤติกรรม
8. จะต้องมีทักษะของชีวิต (Life Skills) คือเป็นผู้สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้ดี มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถแก้ปัญหาและตัดสินใจได้ดี มีสุขภาพกายและจิตที่ดี

บุชรินทร์ เขียววานิช (2549, หน้า 35 – 36) สังเคราะห์ตัวบ่งชี้คุณภาพการสอนควรประกอบ 4 ด้านคือ องค์ประกอบด้านความรู้ องค์ประกอบด้านการสอน องค์ประกอบด้านบุคลิกภาพ และองค์ประกอบด้านทัศนคติต่อการสอน โดยมีเกณฑ์ในการจัดหมวดหมู่ของตัวบ่งชี้รวมทั้ง 4 ตัวนี้ ด้วยเกณฑ์การใช้คำจำกัดความของแต่ละองค์ประกอบดังนี้คือ

1. ความรู้ หมายถึง สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า หรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะ ความเข้าใจหรือสารสนเทศที่ได้รับมาจากประสบการณ์องค์วิชาในแต่ละสาขา

2. การสอน หมายถึง การสร้างหรือการจัดสถานการณ์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ หรือเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดความคิดที่จะนำความรู้ไปใช้เกิดทักษะ หรือความชำนาญที่จะแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะ การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ การจัดการ การแสวงหาความรู้ และได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง

3. บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล ที่ทำให้บุคคลมีลักษณะแตกต่างกัน และมีรูปแบบการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองอย่างสม่ำเสมอ และค่อนข้างมั่นคง บุคลิกภาพของบุคคลนั้นเป็นผลจากการได้รับพันธุกรรมที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด รวมทั้งเกิดจากการได้รับการเลี้ยงดูอบรม หรือจากสิ่งแวดล้อมรวมทั้งอาจเกิดจากสถานการณ์บางอย่างทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ

4. ทักษะ หมายถึง ปฏิกริยาอันเป็นการแสดงผลของกระบวนการประเมินที่มีต่อสิ่งเร้า หรือสิ่งกระตุ้น โดยเป็นผลรวมของ ความรู้สึกชอบ หรือไม่ชอบ ความรู้ความเข้าใจ ไม่เข้าใจ และพฤติกรรมสนับสนุนหรือไม่สนับสนุน โดยบ่งบอกทิศทางและระดับของผลการประเมิน ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่งค่อนข้างเห็นด้วย ค่อนข้างไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

อุไร บัวทอง (2543, หน้า 12-14.) ได้ประเมินคุณภาพการสอนของครู ซึ่งสังเกตจากผลของการสอนที่ทำให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงไปตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของการสอน 6 ด้าน คือ 1) ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของรายวิชา 2) ด้านความรับผิดชอบในการสอน 3) ด้านการกำหนดเนื้อหาวิชา 4) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 5) ด้านการจัดสื่อการเรียนการสอน 6) ด้านการวัดและประเมินผล

จากแนวคิดข้างต้น ทำให้ทราบว่าคุณภาพการเรียนการสอน มีความสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ดังนั้นเครื่องมือเพื่อใช้วัดตัวแปรคุณภาพการสอนของครู ผู้วิจัยได้พัฒนาจากนิยามเกี่ยวกับคุณภาพการสอนของครู ที่จะสามารถทำให้นักเรียนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยพิจารณาจากองค์ประกอบ 5 ด้าน

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา หมายถึง ความรอบรู้วิทยาการอย่างกว้างขวางและแม่นยำในวิชาที่สอน ตลอดจนวิชาอื่นของครู โดยดูจากการเตรียมการสอน ความขยันหมั่นเพียร และความใฝ่รู้ของครู และเป็นผู้ที่ชี้แนะในการศึกษาเล่าเรียนให้นักเรียน ช่วยเหลือด้านการเรียนและด้านความประพฤติของนักเรียน ตลอดจนการแนะแนวให้นักเรียนเข้าใจและสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ของตนเองได้ ครูต้องรอบรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง

2. การจัดการเรียนการสอน หมายถึง รูปแบบการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้นำเทคนิคการสอนใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ โดยใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม จัดกิจกรรมการเรียนรู้เหมาะกับผู้เรียน ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

3. บุคลิกภาพของครู หมายถึง ลักษณะภายนอกและภายในอันเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคลของครู ซึ่งมีพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมเป็นตัวแปรสำคัญ ครูต้องประพฤติปฏิบัติตามจรรยาบรรณครูและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์และเป็นผู้สนใจใฝ่รู้แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ มาสอนให้กับลูกศิษย์รวมทั้งครูจะต้องเป็นผู้ให้ความรู้กับลูกศิษย์โดยไม่มีอคติ

4. เจตคติต่อการสอน หมายถึง ระดับความรู้สึกของครูที่มีต่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับความรักและความศรัทธาในอาชีพครู ความเสียสละ ทุ่มเวลาให้กับการสอน เข้าใจธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน

5. ความสามารถด้านการวัดและประเมินผล หมายถึง การที่ครูศึกษาผลการพัฒนาของนักเรียนตามสภาพจริง ทั้งด้านองค์ความรู้ ด้านทักษะกระบวนการ และด้านเจตคติของผู้เรียน อีกทั้งเป็นการสะท้อนภาพการจัดการเรียนการสอนของครู จากข้อมูลเชิงประจักษ์เน้นถึงผลงานและการกระทำตามธรรมชาติในชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นหลัก

งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนที่มีคุณภาพ

การเรียนการสอนที่มีคุณภาพนั้น มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และคุณภาพของนักเรียน เพื่อยืนยันแนวคิดดังกล่าว มีข้อค้นพบจากงานวิจัย ดังนี้ จีรพันธ์ พันธุ์ฉลาด (2551) และบุญเรือง ศรีเหรียญ (2542) พบว่า เวลาในการเรียนและคุณภาพของการสอนมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัญชนิตา เทียมแพ (2549) ศึกษาพบสอดคล้องกันว่าคุณภาพการเรียนการสอนของครู มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และคุณภาพของนักเรียน

ในขณะที่ สุชาดา อินทรกำแหง ณ ราชสีมา (2545) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของนักศึกษาประการหนึ่งคือความสามารถด้านการสอนของอาจารย์ที่พบว่าคุณภาพการสอนมีอิทธิพลต่อความสนใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งทางตรง และทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน นอกจากนี้ อารีเฟน อับดุลกาเดร์ (2538) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมและคงอยู่ในโครงการส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือไทยสำหรับชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้เรียนเรียนจบหลักสูตรนั้นมีปัจจัยที่สำคัญคือ ความเป็นกันเองของครูความช่วยเหลือในการเรียนจากครูผู้สอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่น่าสนใจ จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของครูและการดำเนินการที่สนองความต้องการของผู้เรียนว่ามีบทบาทต่อการคงอยู่ของผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง และยังพบว่าผู้ที่ออกกลางคันมีความรู้สึกลึก

ว่าการจัดการเรียนการสอนยังไม่สนองความต้องการของตน ยังไม่มีคุณค่าที่จะเห็นยว้างให้ตน อยู่ในระบบได้ตลอดเวลาและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ยังไม่สอดคล้องกับสภาพของตนมากนัก

อาริน สะอีดี (2536) ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส พบว่า การเรียนการสอนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ยังขาดประสิทธิภาพ ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากครูผู้สอน วิธีการสอน ผู้เรียน แบบเรียน อุปกรณ์การสอนและการนำไปประยุกต์ใช้นอกห้องเรียน แต่สาเหตุสำคัญ คือ การด้อยคุณภาพของครูผู้สอนและวิธีการสอน ที่เป็นเช่นนี้เพราะครูส่วนใหญ่นิยมวิธีสอนแบบสื่อสารที่เน้นกิจกรรมแต่กลับเป็นวิธีสอนที่ทำให้ครูประสบปัญหามากที่สุด ปัญหาดังกล่าว คือ ต้องใช้เวลาเตรียมการสอนมาก ครูขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาและวิธีสอนขาดความรู้และประสบการณ์ในการเลือกกิจกรรมให้เหมาะสม ไม่สามารถสอนได้ครอบคลุมเนื้อหาและทันตามกำหนดเวลา ไม่สามารถสนองตอบความต้องการของนักเรียนขาดอุปกรณ์ สื่อการสอนและการมีเวลาไม่เพียงพอที่จะใช้หนังสือเสริมบทเรียน

นอกจากนี้ Bloom (1976, p. 118) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของคุณภาพการสอน ได้แก่ การชี้แนะ การเสริมแรงและการมีส่วนร่วมกับผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพการสอนด้านการชี้แนะ การเสริมแรงและการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับผลการเรียนรู้เมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้คุณภาพการสอนดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับผลการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้นของผู้เรียน

ศุภชัย สว่างภพ (2555) ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของครู กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 3 จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ปัจจัยด้านครูมีสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการสอนของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ช่วงชั้นที่ 3 จังหวัดศรีสะเกษ อยู่ในระดับน้อยถึงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ บรรยากาศในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ความสามารถด้านวิชาการ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน เจตคติของครูต่ออาชีพครู บุคลิกภาพของครู เจตคติของครูต่อนักเรียน และ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และปัจจัยด้านครูที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 3 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ บรรยากาศในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ความสามารถด้านวิชาการ และ บุคลิกภาพของครู มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .895 ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ที่ปรับแก้ (R^2_{adj}) เท่ากับ .797

นิเลาะ แวอุเซ็ง (2552) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ

การสอนของครูในภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ เจตคติต่อวิชาชีพ เจตคติต่อวิชาที่สอน คุณลักษณะของความเป็นครู ความสามารถทางวิชาการ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

จิราพร ขุนนะ (2540) ทำการศึกษาองค์ประกอบที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดสงขลา พบว่า ความสามารถทางการเรียน คุณภาพการสอนของครู การส่งเสริมของครอบครัว กิจนิสัยในการเรียน และเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษ มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ และคณะ (2551) ทำการศึกษาการพัฒนาคุณภาพการจัดการตามวิถีอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเพื่อบูรณาภาพสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามควรเร่งพัฒนาให้มีคุณภาพ ด้านความพร้อมในการสอนของครู การสอนที่ไม่ตรงกับสาขาวิชา ความเพียงพอของอุปกรณ์การเรียนการสอน เพราะปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู และส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในที่สุด

จากข้อมูลที่เป็นแนวคิดและผลการวิจัย ทำให้ทราบว่า คุณภาพการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และจากผลการวิจัยส่วนใหญ่ที่พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพการเรียนการสอนอยู่ค่อนข้างมาก ผู้วิจัยจึงต้องการทราบต่อไปว่า คุณภาพการสอนของครูในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลโรงเรียนในเขตนี้หรือไม่ จึงกำหนดให้เป็นตัวแปรหนึ่งของกรวิจัยนี้ พิจารณาจากองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ องค์ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาการจัดการเรียนการสอน บุคลิกภาพของครู เจตคติต่อการสอน และความสามารถด้านการวัดและประเมินผล โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น

คุณภาพชีวิตการทำงานของครู

คุณภาพชีวิตการทำงานของครูเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ ในการประกอบอาชีพครู ซึ่งเป็นสิ่งที่จะช่วยทำให้ครูสามารถทำหน้าที่ได้อย่างเต็มความสามารถหรือไม่เต็มความสามารถ กล่าวคือถ้าหากคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูอยู่ในระดับดีก็จะทำให้ครูมีกำลังใจในการทำหน้าที่ครูได้อย่างดีด้วย

ความหมายและความสำคัญของคุณภาพชีวิตการทำงาน

คุณภาพชีวิตการทำงาน เป็นเรื่องของสภาพแวดล้อม และสังคมที่ส่งผลให้การทำงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ผลที่เกิดขึ้นสามารถสนองตอบความต้องการและความพึงพอใจของสมาชิกในที่ทำงาน (Walton, 1973, p. 11) นักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายดังนี้

Cascio (1998, pp. 18 – 19) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตการทำงานมีความหมายสองด้าน คือด้านการปฏิบัติงานและวัตถุประสงค์ขององค์กร และด้านการรับรู้ของผู้ปฏิบัติงานที่คำนึงถึงความปลอดภัยมีความพึงพอใจในสัมพันธภาพที่ดี มีความเจริญก้าวหน้า และพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ที่มีความสัมพันธ์กับระดับความต้องการของมนุษย์

อุษณีย์ รักซ้อน (2543, หน้า 10) ให้ความหมายว่า การรับรู้ของครูที่มีต่อคุณภาพชีวิตของตนเองขณะดำเนินการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

ทัศนาศวศักดิ์ (2549, หน้า 24) ได้ให้ความหมายว่า หมายถึงความรู้สึกเกี่ยวกับชีวิตการทำงานของแต่ละคน เป็นวิถีทางและแนวทางในการทำงาน เป็นความก้าวหน้าสภาพแวดล้อมในการทำงาน รวมไปถึงความพึงพอใจและความไม่พอใจในการทำงาน

ผจญ เถลิงสาร (2546, หน้า 22 – 25) ให้ความหมายว่าเป็นการทำงานที่สอดคล้องกับทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับชีวิตในการทำงานของแต่ละบุคคลและสภาพแวดล้อมในการทำงานภายในองค์กร แต่มีเป้าหมายสำคัญร่วมกันอยู่ที่การลดความตึงเครียดทางจิตใจ เพื่อเพิ่มความพึงพอใจในงานที่ทำ ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตในการทำงาน

จุฬาลักษณ์ ชัยนารถ (2552, หน้า 12) ให้ความหมายว่า หมายถึงคุณลักษณะในการทำงานที่ตอบสนองด้านร่างกาย จิตใจ สังคมเศรษฐกิจ โดยที่ครูจะมีความรู้สึกที่ดีต่อการทำงานนั้น ซึ่งสามารถวัดได้จากค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ธรรมเนียมขององค์กร และการบูรณาการด้านสังคม

อิสมาแอล มะลี (2553, หน้า 27) ให้ความหมายว่า หมายถึงปัจจัยสำคัญในการทำงานที่ส่งผลให้บุคคลในองค์กรมีความพึงพอใจ มีความสุขในการทำงาน เสริมสร้างคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีขึ้น ทำให้บุคคลมีความสุข ความพึงพอใจในการทำงาน ส่งผลให้สามารถทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพ และมีความเป็นอยู่ที่ดีเป็นต้น

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตการทำงานของครู หมายถึง สภาพแวดล้อมในการทำงานอันเกิดจากการบริหารจัดการของโรงเรียนอันเกิดจากนโยบายของรัฐบาลและนโยบายของโรงเรียนที่จะก่อให้เกิดความพึงพอใจของครูและส่งผลต่อสภาพความเป็นอยู่ของครู โรงเรียนและชีวิตส่วนตัวในด้านต่าง ๆ

องค์ประกอบและเกณฑ์วัดคุณภาพชีวิตการทำงาน

Walton (1973, p. 11) และ Huse and Cummings (1985, pp. 199 – 200) กล่าวว่าถึงองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตการทำงานว่าประกอบด้วยคุณสมบัติ 8 ประการ คือ

1. การได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม (Adequate and Fair Compensation) คือ การได้รับค่าตอบแทนจากการทำงาน จะต้องมีความเป็นธรรม สมเหตุสมผลและมีความเพียงพอในการดำรงชีวิตประจำวัน

2. สภาพการทำงานที่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (Safe and Healthy Working Condition) คือ ผู้ปฏิบัติงานจะต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตร่างกาย และ การได้รับความคุ้มครองในทรัพย์สิน

3. ความก้าวหน้าและมีความมั่นคงในหน้าที่การงาน (Growth and Security) คือ การที่ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้สมาชิกมีความก้าวหน้าและรู้สึกถึงความมั่นคงในงาน

4. การพัฒนาศักยภาพของสมาชิก (Development of Human Capacities) คือ การที่ผู้บริหารให้โอกาสสมาชิกได้รับการพัฒนาในทักษะความสามารถเพิ่มตามที่สนใจ และการให้ ได้ใช้ความสามารถในการทำงานอย่างเต็มที่

5. การบูรณาการทางสังคม (Social Integration) คือ การที่สมาชิกในที่ทำงาน รู้สึกว่าตน มีคุณค่า ได้รับการยอมรับ และความร่วมมือในการทำงานกับกลุ่มหรือเพื่อร่วมงานมีความรู้สึก ว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะและการรู้สึกในทางทำลายซึ่งกันและกัน

6. การมีรัฐธรรมนูญขององค์กร (Constitutionalism) คือ การที่สมาชิกในองค์กรต่างรับทราบ สิทธิและเสรีภาพของตนและ ได้รับความคุ้มครองจากกฎระเบียบ โดยเสมอภาคกัน มีการเคารพ ในสิทธิเสรีภาพ รวมทั้งการมีมาตรฐานในการทำงานที่มีความยุติธรรมโปร่งใส สิ่งเหล่านี้ อาจเรียกว่าเป็น วัฒนธรรมขององค์กร

7. ความมีชีวิตที่สมบูรณ์ (The Total Life Space) คือ ความสมดุลของการใช้ชีวิตประจำวัน ของบุคคลนั้นที่มีการจัดสรรแบ่งเวลาในการประกอบอาชีพ การเดินทางการใช้เวลาว่าง และการให้ เวลาแก่ครอบครัว

8. ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในสังคม (Social Relevance) คือ การที่กิจกรรมของบุคคล ในองค์กรมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดคุณค่าขึ้น ในชีวิต เช่น การที่หน่วยงานของตนมีความรับผิดชอบต่อสังคม ในด้านการผลิต การรักษา สิ่งแวดล้อม ฯลฯ จากสภาพความแตกต่างทางด้านศาสนา ภาษา ขนบประเพณีและวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และความรุนแรงของเหตุการณ์ก่อการร้าย อยู่เสมอ ๆ ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้เกิดปัญหาที่หลากหลายและซับซ้อน ก่อให้เกิด ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ประกอบกับการที่ครูส่วนใหญ่ไม่ใช่คนในพื้นที่อาจทำให้ คุณภาพชีวิตการทำงานของครูผู้สอนในพื้นที่นี้ แตกต่างไปจากที่อื่น ๆ หรือแม้แต่คนในพื้นที่นี้เอง ก็ตามย่อมได้รับผลจากสภาพดังกล่าว เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ครูมีความต้องการย้ายออกบ่อบ การที่มีการเปลี่ยนแปลงครูผู้สอนบ่อย มีผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาโดยทางอ้อม (วิเศษ ภาชาฤทธิ์, 2545, หน้า 17)

ผู้วิจัยจึงได้กำหนดให้คุณภาพชีวิตการทำงานของครูเป็นตัวแปรหนึ่งที่จะสะท้อน ไปยังประสิทธิผลโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตการทำงานของครู

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตการทำงานของครู ได้แก่ งานวิจัยของมาหะมัด คาโอ๊ะ (2550) ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของครูผู้สอนใน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานี พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอัตราเงินเดือนอยู่ในระหว่าง

6,001 – 7,500 บาท สังกัดใน โรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาจบปริญญาตรี ในด้านคุณภาพชีวิตการทำงานของครูผู้สอน จำแนกตามคุณภาพชีวิตการทำงานในด้านต่าง ๆ เช่น ในด้านค่าตอบแทนหรือเงินชดเชยที่เพียงพอและเป็นธรรม ด้านชีวิตด้านสภาพการทำงานที่ถูกคุณลักษณะและปลอดภัย ด้านโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของความเป็นมนุษย์ ด้านโอกาสในความเจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องและมั่นคง ด้านการบูรณาการทางสังคมภายในองค์กรที่ทำงาน ด้านสิทธิและหน้าที่ของคนภายในองค์กรที่ทำงาน ด้านความสัมพันธ์ ระหว่างงานกับชีวิตโดยรวม ด้านความเกี่ยวเนื่องของชีวิตการทำงานกับสังคม และด้านคุณภาพชีวิตโดยรวมทั้งหมด พบว่า มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก

หากแต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hamidi and Mohamadi (2012) ศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู โรงเรียนเทคนิคและโรงเรียนสามัญ ในประเทศ อิหร่าน พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานของครูใน โรงเรียนทั้งสองมีค่าเฉลี่ยที่ไม่แตกต่างกัน การได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม สภาพการทำงานที่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความก้าวหน้าและมีความมั่นคงในหน้าที่การงาน การพัฒนาศักยภาพของสมาชิก ความมีชีวิตที่สมบูรณ์ อยู่ในระดับปานกลาง ครูส่วนใหญ่ต้องการ โอกาสในการศึกษาเพิ่มเติม ต้องการได้รับการฝึกอบรม เพื่อช่วยให้ครูได้พัฒนาเองได้อย่างมีอาชีพ เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และส่งผลต่อนักเรียนในที่สุด

พรศิริ เทียนอุดม (2546) ศึกษาปัจจัยส่งเสริมคุณภาพชีวิตการทำงานของครูต้นแบบมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม พบว่า ปัจจัยส่งเสริมคุณภาพชีวิตการทำงานทั้ง 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยเกี่ยวกับงาน และปัจจัยเกี่ยวกับองค์กร มีความสำคัญในระดับมาก สำหรับแนวคิดในการทำงาน พบว่าอุดมคติในการทำงานคือทำงานด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจจริง รับผิดชอบ และทำงานให้ดีที่สุดและให้เกิดประสิทธิภาพ ด้านความภาคภูมิใจพบว่า มีความภาคภูมิใจที่ได้สอนนักเรียนให้มีความรู้ และรับสิ่งดี ๆ ต่าง ๆ สำหรับบรรยากาศในการทำงานครูต้นแบบได้ทำงานในองค์กรที่มีบรรยากาศดี มีความคล่องตัวในการทำงาน ได้รับความร่วมมือ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ มีความสบายใจและมีความสุขในการทำงาน ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาปัจจัยส่งเสริมคุณภาพชีวิตการทำงาน พบว่า ด้านปัจจัยส่วนบุคคล ควรจัดกิจกรรมสร้างแรงจูงใจให้ครูรักและศรัทธาในอาชีพ ตระหนักในบทบาทและยึดหลักธรรมในการนำชีวิต ปัจจัยเกี่ยวกับงาน ควรเร่งส่งเสริม อบรม สัมมนา ให้ครูได้เพิ่มพูนความรู้ใหม่ ๆ และได้รับการพัฒนาความสามารถ

อย่างต่อเนื่อง สำหรับปัจจัยเกี่ยวกับองค์กร ผู้บริหารควรสร้างขวัญและกำลังใจ สนับสนุน อุปกรณ์ จัดสวัสดิการ ให้คำชี้แนะช่วยเหลือและให้ความยุติธรรม

กรณีการ์ ศรีวาริรัตน์ (2551) ศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุของคุณภาพชีวิตของครู พบว่า ปัจจัยด้าน โรงเรียนมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพชีวิตของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 8 ตัวแปร ได้แก่ สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อการทำงาน นโยบาย การบริหาร โรงเรียนในส่วนของการทำงานของคุณ ภาระงานที่รับผิดชอบในโรงเรียน การสนับสนุน จากโรงเรียน ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความสัมพันธ์กับผู้บริหาร ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ความสัมพันธ์กับนักเรียน แสดงว่าเมื่อครูมีปัจจัยด้าน โรงเรียนสูงขึ้นก็จะทำให้ครูมีคุณภาพชีวิต ดีขึ้นนั่นเอง ผลการวิจัยยังพบว่า ครูส่วนใหญ่มีภาระงานที่รับผิดชอบอยู่ในเกณฑ์ ปานกลางถึงมาก สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู ได้กำหนดภาระงานครุรวม 5 ภาระ ได้แก่ 1) งานเกี่ยวกับการเรียนการสอน 2) งานบริการสังคมในด้าน วิชาการและด้านอื่น ๆ 3) งานเกี่ยวกับการศึกษา ค้นคว้าวิจัย 4) งานด้านการนิเทศ วัตถุประสงค์ ประเมินผล 5) งานด้านการปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในส่วนนี้ ย่อมส่งผลต่อการทำงานของคุณเพราะสภาพแวดล้อมในที่ทำงานที่ไม่ดีนั้นเป็นสาเหตุ ให้เกิดความเครียดของคุณ เมื่อครูมีความเครียดสูงจะส่งผลให้คุณภาพชีวิตของคุณต่ำลง

นอกจากนี้ เสริมศักดิ์ วิสาธกรณ์ (2552) ศึกษาวิจัย สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ พบว่า ปัญหาความปลอดภัยของคุณและบุคลากรทางการศึกษา เป็นปัญหาที่สำคัญ ที่สุด ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนการสอนและความสำเร็จของการศึกษา ทำให้ครูที่มีความรู้ และประสบการณ์ย้ายออกจากพื้นที่มาก ถึงแม้รัฐจะทดแทนด้วยครูอัตราจ้าง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นครู ในพื้นที่ แต่ยังคงขาดความรู้ ทักษะและประสบการณ์ บางส่วนไม่ได้เรียนวิชาการศึกษาหรือวิชาครูเลย ประกอบกับครูมีขวัญกำลังใจในการทำงานต่ำ เพราะมีความกังวลหลายด้าน ทั้งความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สิน ทั้งเรื่องคุณภาพการเรียนการสอน ความกังวลเรื่องชีวิตของตนเอง และ ความเป็นอยู่ของครอบครัว ย่อมส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานในที่สุด

อิสมาแอล มะลี (2553) ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของคุณข้าราชการครูสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า คุณภาพชีวิต ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม เงินเดือนไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพและมีความเห็นว่า สวัสดิการไม่เหมาะสมกับค่าเสี่ยงในชีวิต ร้อยละ 44.19 ด้านสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและ ไม่อันตรายต่อสุขภาพ พบว่า การรักษาความปลอดภัยครูระหว่างการเดินทางจากบ้านไป – กลับ โรงเรียนที่ทำให้รู้สึกความปลอดภัยในระหว่างการเดินทางมากที่สุด คือการตรวจเส้นทาง ก่อนครูเดินทางในช่วงเช้าและเย็น ร้อยละ 65.45 ด้านการพัฒนาสมรรถนะพบว่า ข้าราชการครู ต้องการได้รับการฝึกอบรมการสื่อการสอนและนวัตกรรม ร้อยละ 71.43 ด้านความก้าวหน้าและ

ความมั่นคงในงานพบว่า ข้าราชการครูไม่แน่ใจการเลื่อนขั้นเงินเดือนในโรงเรียนเป็นไปตามเกณฑ์หรือไม่ ร้อยละ 46.51 ด้านการบูรณาการทางสังคมในการปฏิบัติงานข้าราชการครูจะพยายาม ประณีประนอมหรือใช้ในการเจรจาต่อรองเพื่อการรวมขอมต่อกัน ร้อยละ 61.16 ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว พบว่า การปฏิบัติงานมีผลทำให้ข้าราชการครูเกิดความเครียดในการทำงาน ร้อยละ 51.16 ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า โรงเรียนมีการบริการแก่ชุมชน ร้อยละ 83.39

จุฬาลักษณ์ ชัยนารถ (2552) ศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของครูในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า คุณภาพชีวิตของครูได้รับอิทธิพลทางตรงจากคุณลักษณะของผู้นำมาที่สุด รองลงมาได้แก่บรรยากาศองค์กร และการสนับสนุนทางสังคม สอดคล้องกับ จิรนนท์ พันธุ์ฉลาด (2551) ศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี ได้แก่ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เจตคติต่อวิชาที่สอน ขวัญกำลังใจของครู และสุขภาพจิตของครู

เอมอร อังกาศย์ (2549) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาครู คือ แรงจูงใจภายในและภายนอก และปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ กิจกรรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานภายนอก และการนิเทศครู สำหรับจิรวัดน์ แดงแก้ว (2538) ศึกษาพบว่า โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีปัญหาในเรื่องบุคลากรซึ่งเป็นครูจ้างสอนส่วนหนึ่งและเป็นครูจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนอีกส่วนหนึ่ง ทำให้ขาดแรงจูงใจในการสอนเพราะได้รับเงินเดือนหรือสวัสดิการที่ไม่เท่าเทียมกัน

ไพศาล คณะทอง (2539) ศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการพลเรือนสามัญ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการศึกษา พบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการพลเรือนสามัญ โดยภาพรวมและรายได้ อยู่ในระดับปานกลาง

ซัรฟูดดิน หะยี (2541) ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรที่มีผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนที่ปฏิบัติงานใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่างกลุ่มที่มีภูมิหลังต่างกันโดยศึกษาใน 7 ด้าน คือ ด้านลักษณะ และสภาพการปฏิบัติงาน ด้านค่าจ้างเงินเดือนและผลประโยชน์เกี่ยวคู่ ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน และเพื่อนร่วมงาน ด้านการบังคับบัญชาของผู้บริหารในหน่วยงาน ด้านความมั่นคงปลอดภัยในการทำงาน ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ และด้านสถานภาพทางสังคม พบว่า ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีขวัญในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง และศึกษาพบว่า ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความคิดเห็น

เกี่ยวกับตัวแปรในการปฏิบัติงานทั้งหมด 7 ด้าน พบว่า มีผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง โดยมีตัวแปรด้านสภาพทางสังคมมีค่าเฉลี่ยสูงสุดและด้านเงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูลมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

จากข้อมูลที่เป็นแนวคิดและผลการวิจัย ทำให้ทราบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานของครูมีความสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน อยู่ค่อนข้างมาก ผู้วิจัยจึงต้องการทราบต่อไปว่าคุณภาพชีวิตการทำงานของครูในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลโรงเรียนในเขตนี้หรือไม่ จึงกำหนดให้เป็นตัวแปรหนึ่งของการวิจัยนี้ โดยใช้หลักการของ Walton Theory ซึ่งแบ่งองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูเป็น 8 ด้าน คือ 1) การได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม (Adequate and Fair Compensation) 2) สภาพการทำงานที่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (Safe and Healthy Working Condition) 3) ความก้าวหน้าและมีความมั่นคงในหน้าที่การงาน (Growth and Security) 4) การพัฒนาศักยภาพของสมาชิก (Development of Human Capacities) 5) การบูรณาการทางสังคม (Social Integration) 6) การมีรัฐธรรมนูญขององค์กร (Constitutionalism) 7) ความมีชีวิตที่สมบูรณ์ (The Total Life Space) 8) ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในสังคม (Social Relevance) โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารของผู้บริหาร

ผู้นำ คือ ผู้ที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ หรือล้มเหลวก็ได้ในโรงเรียนประถมศึกษา ก็เช่นเดียวกัน โรงเรียนจะประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ขึ้น ภาวะผู้นำทางวิชาการนับว่าเป็นตัวแปรที่ได้รับความสนใจอย่างยิ่ง

ความหมายและความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการ

เกริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2536, หน้า 10) กล่าวว่าภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นการใช้อิทธิพลของบุคคลหรือตำแหน่งให้ผู้อื่นยินยอมปฏิบัติตามเพื่อที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มตามที่กำหนดไว้ หรืออาจสรุปได้ว่าภาวะผู้นำคือรูปแบบของอิทธิพลระหว่างบุคคล (Interpersonal Influence) โดยอธิบายว่า การเป็นผู้นำนั้นเกิดจากความสัมพันธ์ของอำนาจ 3 ประการ คือ พลังอำนาจ อิทธิพล และอำนาจหน้าที่ การเป็นผู้นำนั้นจะเกิดขึ้นต่อเมื่อสมาชิกยอมรับในอำนาจ

สำหรับ นพมาศ ชีรเวทิน (2542, หน้า 100) กล่าวว่าภาวะผู้นำคือภาวะที่ผู้นำสามารถทำให้เกิดการบรรลุเป้าหมายของสิ่งที่หมายเอาไว้ ส่วนความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการนั้น Lunenberg and Ornstein (2004, p. 323) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์กร ที่ผู้บริหารสร้างให้เกิดภาวะผู้นำที่เน้นการเรียนและการสอน เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ผู้บริหารไม่ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

Hill (1996) กล่าวว่า ความสำคัญของความเป็นผู้นำทางวิชาการกับกระบวนการเรียน การสอนมีความสำคัญยิ่งเพราะว่าความเป็นผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียน มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง ในผลการเรียนรู้ของนักเรียน ทำให้ความเป็นผู้นำทางวิชาการเป็นลักษณะหนึ่งที่มีการวิจัยเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพของการศึกษาจะต้องคำนึงถึงเสมอ โดยเฉพาะในการวิจัยเชิงปริมาณที่ต้องการศึกษา คุณลักษณะของโรงเรียนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของนักเรียน สอดคล้องกับดวงสมร กลิ่นเจริญ (2545, หน้า 54) ที่กล่าวถึงความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการว่ามีความสำคัญเพราะผู้บริหาร ที่มีความสามารถในการนำความรู้ ทักษะและเทคนิควิธีการต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา ย่อมก่อให้เกิดประสิทธิผลแก่นักเรียนและโรงเรียน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร หมายถึง ความสามารถ ของผู้บริหาร โรงเรียนในการนำความรู้ แนวคิด วิธีการ ตลอดจนเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ มาใช้ในการบริหารจัดการ ให้เกิดประโยชน์กับคณะครูและนักเรียน เช่น การนำผลการวิจัย มาพัฒนาการเรียนการสอน การส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการ ฯลฯ เนื่องจากโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง ของการเรียนการสอน ผู้บริหาร โรงเรียนจึงจำเป็นต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นการบริหาร จัดการหลักสูตร โปรแกรมการเรียนการสอนการร่วมกับสมาคมวิชาชีพ รوبرู้ทันต่อเหตุการณ์ ที่เปลี่ยนแปลงไป และการมีวิสัยทัศน์ทางการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าผู้บริหาร โรงเรียน ได้ชื่อว่าเป็นผู้นำทางวิชาการ เป็นผู้รับผิดชอบในกิจการต่าง ๆ ของโรงเรียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ที่วางไว้ คือ เปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาพฤติกรรมของเด็กให้มีประสิทธิภาพตามที่สังคมต้องการ ทั้งนี้การบริหารการศึกษาส่วนใหญ่ยอมรับว่างานวิชาการในโรงเรียนเป็นงานหลักและเป็นหัวใจ สำคัญ ซึ่งวัดได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั่นเอง (Levine & Ornstein, 1989; Ornstein, 1990; Winter & Sweeney, 1994 cited in Lunenberg & Ornstein, 2004) กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้บริหาร โรงเรียนที่มีประสิทธิผล ซึ่งมาจากผลการวิจัยมากมาย ตั้งแต่ ค.ศ. 1980 – 1990 ที่อธิบายตรงกัน ว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็งจะพยายามดำเนินการต่อไปนี้

1. การสร้างความคาดหวังให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง แม้ว่าโรงเรียนนั้น จะอยู่ในถิ่นที่นักเรียนมีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ
2. มีการออกแบบหลักสูตรที่ดี
3. มีการออกแบบโปรแกรมการเรียนการสอนที่ดี
4. มีการนิยามเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และมาตรฐานที่ต้องการอย่างชัดเจน
5. ให้เวลากับการเรียนรู้ของนักเรียนสูงสุด
6. เน้นเรื่องการอ่านกับทักษะทางคณิตศาสตร์
7. มีโปรแกรมการพัฒนาทีมงานที่ดี

8. เน้นการจัดระเบียบทั้งในห้องเรียนและโรงเรียน เพื่อให้เอื้อต่อการเรียนการสอน
9. มีวิธีการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน
10. มีการส่งเสริมและให้รางวัลแก่ครูและนักเรียน
11. เน้นการมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครองนักเรียน
12. สร้างบรรยากาศของโรงเรียนให้เป็นไปในทางบวก

Trusty (1986 อ้างถึงใน รุจิร ภู่อาระ และจันทรานี สงวนนาม, 2545, หน้า 30 – 32)

นักวิชาการแห่งภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทนเนสซี สหรัฐอเมริกา ได้กล่าวถึงหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน ในฐานะผู้นำทางวิชาการไว้ 17 ประการคือ

1. การส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาเป้าหมายและวัตถุประสงค์ทางวิชาการของสถานศึกษา
2. ส่งเสริมให้ครูได้นำเอาเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนไปปฏิบัติ
3. สร้างความเชื่อมั่นว่ากิจกรรมของโรงเรียนและของห้องเรียนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโรงเรียน
4. สร้างความเชื่อมั่นว่าโครงการทางวิชาการของโรงเรียนเป็นผลมาจากการวิจัยและการปฏิบัติทางการศึกษา
5. มีการวางแผนร่วมกันกับคณะครูเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ ทางวิชาการเพื่อให้บรรลุความต้องการของนักเรียน
6. ส่งเสริมให้ครูนำโครงการทางวิชาการไปปฏิบัติ
7. ปฏิบัติงานร่วมกับคณะครูในการประเมินผลโครงการทางวิชาการของโรงเรียน
8. ติดต่อสื่อสารกับคณะครูและนักเรียนด้วยความคาดหวังที่สูงในด้านมาตรฐานวิชาการ
9. ให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมทางสังคมของนักเรียน
10. ให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างเจตคติของนักเรียน
11. มีการจัดสรรเวลาเพื่องานวิชาการร่วมกับคณะครูไว้อย่างชัดเจน
12. ให้ความร่วมมือกับนักเรียนในการกำหนดระเบียบเพื่อแก้ปัญหาด้านวินัยของนักเรียน
13. ร่วมมือกับนักเรียนให้มีการนำระเบียบกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นมากำหนดปัญหาวินัยนักเรียน
14. ร่วมมือกับคณะครูให้มีการนำระเบียบกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นมากำหนดปัญหาของนักเรียน
15. มีการประชุมนิเทศคณะครูเกี่ยวกับโครงการของโรงเรียน
16. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะครูอย่างยุติธรรม
17. การช่วยเหลือครูในการพัฒนาระบบงาน เพื่อให้มีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นตัวแปรหนึ่งในการวัดประสิทธิผล โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โดยใช้หลักการของ Trusty (1986 อ้างถึงใน รุจิรุ ภู่อาระ และ จันทรานี สงวนนาม, 2545, หน้า 30 – 32) ซึ่งแบ่งองค์ประกอบเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนด นโยบาย เป้าหมาย และวิสัยทัศน์โรงเรียน 2) การปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร 3) เพื่อเสริมแรงจูงใจบุคลากรและนักเรียน 4) ส่งเสริมการพัฒนาวิชาการ 5) การนิเทศติดตามและ ประเมินผลการเรียนของนักเรียน 6) การบริหารการใช้หลักสูตร โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัย ได้พัฒนาขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร

มณฑา วิญญูโสภิต (2547) ศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียน ระดับประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของครูและผู้บริหาร พบว่า ในภาพรวม ผู้บริหารมีพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรม ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารตามการรับรู้ของครูและผู้บริหาร พบว่า มีการรับรู้แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในพฤติกรรมทุกด้าน โดยผู้บริหารรับรู้ว่ามีพฤติกรรม ในทุกด้านสูงกว่าที่ครูรับรู้ ผลการวิจัยตามวิธีการจัดลำดับค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมในแต่ละด้าน พบว่าผู้บริหารรับรู้ว่ามีพฤติกรรมปฏิบัติพฤติกรรมด้านกรอยู่พร้อมใน โรงเรียนเพื่อเป็นหลักแก่ครู และนักเรียนสูงสุด ในขณะที่ครูมีการรับรู้ว่ามีพฤติกรรมด้านการกำหนดเป้าหมาย ของโรงเรียนสูงสุดและทั้งสองกลุ่มมีการรับรู้ตรงกันว่า ผู้บริหารปฏิบัติพฤติกรรมด้านการบริหาร เวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่ำที่สุด

Lunenberg and Ornstein (2004) ทำการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาที่ประสบความสำเร็จ จำนวน 149 โรงเรียน ในรัฐแมสซาชูเซต โดยคัดเลือกจากโรงเรียนที่มีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ ที่เข้มแข็ง และเป็นโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์สูง โดยพบว่า ร้อยละ 75 ของผู้บริหารอธิบายว่าตนเอง เป็นผู้มีภาวะผู้นำทางวิชาการสูงกล่าวคือเป็นผู้ที่มีพฤติกรรม การอุทิศเวลาเพื่อพัฒนาทรัพยากร ให้เอื้อต่อการบริหารจัดการหลักสูตรของโรงเรียน และมีการปรับปรุงการเรียนการสอนอยู่ อย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Yang (1997) ที่ศึกษาพฤติกรรมผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาในไต้หวัน สาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่าครูรับรู้ว่ามีพฤติกรรม มีพฤติกรรมผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับสูง ในด้านการส่งเสริมอบรมครู การส่งเสริมการพัฒนา วิชาชีพ และการให้เวลากับงานทางวิชาการ ปัญหาทางพฤติกรรมผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร คือ ไม่มีเวลา ขาดความรู้ทางวิชาการ ขาดคณะทำงานทางวิชาการ งบประมาณมีไม่เพียงพอ และ การประเมินครูใหญ่ยังไม่สมบูรณ์

นอกจากนี้ Botallo (1997) ได้ศึกษาบทบาทของผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษาใน โครงการพัฒนา พบว่าลักษณะของผู้นำทางวิชาการที่ประสบผลสำเร็จมีดังนี้

1. มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การปรับปรุงโรงเรียนได้อย่างเฉียบคมและ ใช้วิธีการบริหารแบบมีส่วนร่วม

2. พัฒนาความเป็นมืออาชีพด้านวิชาการอย่างต่อเนื่อง

3. ครุรับรู้การเป็นผู้มีความรู้และความสามารถของผู้บริหาร

4. ส่งเสริมการปรับปรุงการเรียนการสอน

5. มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง

จันทราณี สงวนนาม (2545) สนับสนุนแนวคิดที่ว่า การเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรก ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน รวมถึง ดาวร เส็งเอียด (2550) ศึกษาพบว่าปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลโรงเรียน ระดับโรงเรียน สรุปได้ว่า ตัวแปรที่มีผลทางอ้อมเชิงบวก ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร บรรยากาศโรงเรียน สอดคล้องกับบัญชา แสนทวี (2539) ศึกษารูปแบบเชิงเหตุผลของตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ของครูผู้สอน ในการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กระดับก่อนประถมศึกษา พบว่าความเป็นผู้นำ ทางวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนส่งผลทางตรงและทางอ้อมต่อประสิทธิภาพของครูผู้สอน ในการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน

ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ (2536) ที่พบว่า พฤติกรรม ผู้นำทางวิชาการเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน และสามารถใช้อิทธิพล ประสิทธิภาพของโรงเรียนในภาพรวมได้ค่อนข้างสูง โดยตัวพยากรณ์ประสิทธิผลโรงเรียนเอกชน ที่ดีที่สุดคือ พฤติกรรมผู้นำทางวิชาการ และยังพบว่าพฤติกรรมผู้นำทางวิชาการ เป็นตัวพยากรณ์ที่ดี ที่สุดใน โรงเรียนเอกชนที่อยู่ในภาคเหนือ และยังเป็นตัวทำนายที่ดีต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ที่มีขนาดเล็ก และสอดคล้องกับผลการศึกษาขององอาจ นัยพัฒน์ (2544, หน้า 95) ศึกษาในประเด็น นี้สอดคล้องกันว่าภาวะผู้นำทางวิชาการ มีอำนาจในการอธิบายความแปรปรวนในผลการเรียนรู้ ของนักเรียน

ในขณะที่ ชิดชนก เจริญเชาว์ และคณะ (2541) ศึกษาพบว่า การบริหารโรงเรียน และ การจัดการเรียนการสอนของครูมีความสัมพันธ์กัน โดยที่การบริหารโรงเรียนและการจัดการเรียน การสอนของครูส่งผลโดยอ้อม (Indirect Effect) ต่อประสิทธิผลของโรงเรียน และสอดคล้องกับ สุภาภรณ์ เกษรรัตน์ (2543) ที่ศึกษาพบว่าพฤติกรรมผู้นำทางวิชาการ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อ ประสิทธิภาพของการบริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา และสอดคล้องกับ นริศ สวัสดิ์ (2550) ศึกษา การวิเคราะห์พหุระดับของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผล โรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำ

ทางด้านวิชาการของผู้บริหาร มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยของประสิทธิผลโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าถ้าหากผู้บริหารให้ความสำคัญกับงานวิชาการ และพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการ จะมีผลต่อความแปรปรวนในประสิทธิผลของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าในประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ น่าจะสามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรดังกล่าว โดยใช้เครื่องมือที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเอง

บรรยากาศโรงเรียน

นักวิจัยและนักปฏิรูปการศึกษาให้ความสำคัญเห็นสอดคล้องกันว่าบรรยากาศของโรงเรียนก่อให้เกิดความแตกต่าง ในสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ของ โรงเรียน และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน (Bossert, 1988; Brookover, 1978; Hoy, Sabo, & Barnes, 1996; Sweetland & Hoy, 2000, p. 704)

ความหมายและความสำคัญ

บรรยากาศเป็นแนวคิดทั่วไปที่เป็นพื้นฐานในการบ่งบอกคุณภาพชีวิตขององค์กร (Sweetland & Hoy, 2000, p. 705) อย่างไรก็ตามนักการศึกษาให้นิยามเกี่ยวกับบรรยากาศองค์กรไว้อย่างหลากหลายแต่ที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับธรรมชาติและ ความหมายของบรรยากาศองค์กร คือ บรรยากาศเป็นคุณลักษณะภาพรวมขององค์กร เป็นสิ่งที่ เป็นพื้นฐานของความรู้สึกที่รับรู้ได้ของสมาชิกในองค์กร เป็นสิ่งที่เกิดจากพฤติกรรมที่มีความสำคัญสำหรับสมาชิกและบรรยากาศองค์กรมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและเจตคติของสมาชิกในองค์กร (Poole, 1985)

สำหรับ ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2541) และ ชวัช กรุดมณี (2542) มีความเห็นพ้องกันว่าแนวทางที่จะดำเนินการให้โรงเรียนประสบความสำเร็จเกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ นั้น แนวทางหนึ่งที่สำคัญคือการทำให้โรงเรียนมีสุขภาพที่สมบูรณ์ เกิดบรรยากาศที่ดีที่เอื้อต่อการทำงาน การดำเนินงานสอดคล้องและครอบคลุมภารกิจหลักทั้ง 3 ระดับของโรงเรียน คือในระดับสถาบัน ระดับการจัดการ และระดับเทคนิค โดยในระดับสถาบันประกอบด้วย มิติด้านการกำหนดเป้าหมาย มิติด้านบูรณาภาพของสถาบัน ระดับการจัดการประกอบด้วย มิติด้านการติดต่อสื่อสาร มิติด้านภาวะผู้นำชั้นที่เพื่อนร่วมงาน และมิติด้านการสนับสนุนทรัพยากร และในระดับเทคนิคประกอบด้วย มิติด้านการมุ่งเน้นวิชาการ มิติด้านขวัญในการปฏิบัติงาน และมิติด้านการใช้นวัตกรรมทางการศึกษา ถ้าสามารถดำเนินงานทั้ง 3 ระดับสอดคล้องสัมพันธ์กัน มีความสมบูรณ์ในทุกมิติแล้วโรงเรียนจะมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานที่สุด

กล่าวได้ว่าบรรยากาศองค์กร หมายถึง คุณลักษณะที่เป็นภาพรวมขององค์กรเป็นสิ่งที่ เป็นพื้นฐานของความรู้สึกที่รับรู้ได้ของสมาชิกในองค์กร เป็นผลอันเกิดขึ้นของการปฏิสัมพันธ์

ระหว่างสมาชิกในโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนด้วยตนเอง และกับสภาพแวดล้อม ทั้งที่เป็นทางวิชาการและกายภาพ ตลอดจนสภาพการบริหารจัดการในโรงเรียน ได้แก่ การจัด บริเวณโรงเรียน การจัดบรรยากาศการเรียนการสอน การจัดบริการต่าง ๆ ของโรงเรียน การส่งเสริม สนับสนุนทางวิชาการ ตลอดจนมีการแลกเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อที่บุคคลมีต่อกัน

บรรยากาศองค์กรเป็นคุณลักษณะของปัจจัยภายในองค์กรเป็นสิ่งบ่งบอกที่เป็นเอกลักษณ์ และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของสมาชิก ยิ่งกว่านั้นบรรยากาศของโรงเรียน เป็นสิ่งที่เกิดขึ้น เป็นระยะยาวนานที่ผ่านมาจากประสบการณ์ที่สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน สิ่งนี้เป็นสิ่งที่สมาชิก ในองค์กรรับรู้และมีผลต่อพฤติกรรมของสมาชิก

องค์ประกอบของบรรยากาศโรงเรียน

สภาพแวดล้อมของโรงเรียนเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดบรรยากาศในด้านต่าง ๆ ขึ้นภายใน โรงเรียน อาจกล่าวได้ว่าบรรยากาศโรงเรียนเป็นตัวแปรอิสระที่สำคัญอีกตัวแปรหนึ่งที่มีผล ต่อระบบการเรียนการสอนและส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน เครื่องมือที่ใช้เพื่อการวัดตัวแปร บรรยากาศโรงเรียนนั้นได้รับการพัฒนามาจากข้อนิยามที่เกี่ยวกับบรรยากาศโรงเรียนของ Owens (1995, p. 96) ที่สรุปว่าบรรยากาศโรงเรียนเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อย่างชัดเจน นอกเหนือไปจากสถานภาพทางเศรษฐกิจ บรรยากาศในโรงเรียนจึงเป็นสภาวะ อันเกิดเนื่องจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนแล้วส่งผลถึงความรู้สึก ของบุคคล เป็นสภาพการณ์ที่ไม่อาจมองเห็นหรือจับต้องได้แต่เป็นภาพที่สะท้อนทางความรู้สึก ของบุคคลและเมื่อบุคคลปะทะกับสิ่งแวดล้อมแล้วเกิดความรู้สึกที่ดี เรียกว่า บรรยากาศดี ถ้าบุคคล ปะทะกับสิ่งแวดล้อมแล้วทำให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีเรียกว่า บรรยากาศไม่ดี (ชนส ขำเกิด, 2533)

ดังนั้นการสร้างบรรยากาศที่ดีจะต้องเกิดจากการจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ให้เหมาะสมต่อการเรียนการสอน การจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมที่เป็นวัตถุ เช่น บริเวณโรงเรียน อาคาร เรียน ห้องเรียน ครุภัณฑ์ และวัสดุครุภัณฑ์ต่าง ๆ สิ่งซึ่งวัดถึงลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ได้แก่ ความชุ่มชื้น การถูกสุขลักษณะ ความร่มรื่นและความสวยงาม ความเป็นระเบียบและ ความสะอาด การจัดและสร้างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพเป็นเรื่องของแต่ละโรงเรียนที่มีสภาพปัญหา และความต้องการแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับแนวคิดของบุคลากรภายในโรงเรียนนั้น ๆ ที่จะสร้างขึ้น
2. สิ่งแวดล้อมทางวิชาการ ได้แก่ การจัดบรรยากาศการเรียนการสอนทั้งภายในและ ภายนอกห้องเรียน ตลอดจนการจัดบริการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนทางวิชาการต่าง ๆ ที่จะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ และประสบการณ์ได้มากที่สุดภายใต้บรรยากาศที่น่าเรียนรู้ การจัดสิ่งแวดล้อม ที่ส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศดังกล่าว สามารถทำได้โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ให้สอดคล้องและตรงตามวัตถุประสงค์ การให้นักเรียนเป็นจุดศูนย์กลางของการเรียนการสอน การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยความเป็นกันเอง การให้เกียรติซึ่งกันและกัน การส่งเสริมการเรียนเป็นกลุ่ม และการส่งเสริมความสามารถการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

3. สิ่งแวดล้อมทางการบริหารและการจัดการ ได้แก่ การดำเนินการใด ๆ ภายในขอบเขตของโรงเรียนให้การปฏิบัติงานสำเร็จด้วยความร่วมมือของบุคลากร จะสังเกตได้จากการดำเนินงานอย่างมีระบบ ลักษณะของการบริหารและการจัดการที่ก่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีเริ่มจากการกำหนดนโยบายควรมีบุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วม มีการนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจสภาพปัจจุบันมากำหนดเป็นนโยบายในการแก้ปัญหาและการพัฒนางานของโรงเรียน การมอบหมายหรือการสั่งการตามสายงานบังคับบัญชาควรมีความชัดเจนและเหมาะสมกับความสามารถ ยกย่องชมเชยการสร้างขวัญและกำลังใจ การจัดสวัสดิการในรูปแบบต่างๆ

งานวิจัยเกี่ยวกับบรรยากาศโรงเรียน

นักวิชาการหลายท่าน ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบรรยากาศโรงเรียน มีดังนี้

ถาวร เสี่ยงเอียด (2550) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ตัวแปรที่มีผลทางอ้อมเชิงบวกที่เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลโรงเรียนระดับโรงเรียน คือภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร บรรยากาศโรงเรียน

ปราณี หล้าเบญญะ (2553) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี พบว่า คุณภาพการสอนของครู และสภาพแวดล้อมทางวิชาการของโรงเรียน โดยตัวแปรทั้งสองสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ร้อยละ 50.7

ดวงสมร กลิ่นเจริญ (2545) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา พบว่าบรรยากาศในโรงเรียนเป็นปัจจัยด้านโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา

องอาจ นัยพัฒน์ (2544) ศึกษาการประเมินประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2542 พบว่า บรรยากาศในโรงเรียนมีอิทธิพลต่อความแปรปรวนในผลการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขต กรุงเทพมหานคร สอดคล้องกับ ศักดิ์เรศ ประกอบผล (2539) ศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเขตภาคกลาง

จันทร์ธานี สงวนนาม (2533) ศึกษาคุณลักษณะบางประการของผู้บริหาร บรรยากาศของโรงเรียน และความพึงพอใจในงานที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของโรงเรียนประถมศึกษา อธิบาย

ผลการวิจัย ที่สอดคล้องกันคือ บรรยากาศของ โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จมีบรรยากาศดีกว่า โรงเรียนที่ยังไม่ประสบความสำเร็จ และบรรยากาศของ โรงเรียนยังสามารถทำนายความสำเร็จ ของโรงเรียนได้

พรรณวิภา เสาเวียง (2549) ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของครู ปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาศรีสะเกษ พบว่า การมีบรรยากาศเชิงวิชาการ เป็นปัจจัย ที่สัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการสอนของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เฉลิมพล โพธิ์ศรี (2546) ศึกษาการวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบปัจจัยที่ส่งเสริมประสิทธิภาพ การสอนของครูคณิตศาสตร์ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ การจัดกิจกรรม การเรียนการสอน คือบรรยากาศในการเรียนการสอนหรือบรรยากาศเชิงวิชาการ

Sweetland and Hoy (2000) สรุปว่า นักวิจัยและนักปฏิรูปการศึกษา ให้ความคิดเห็น สอดคล้องกันว่าบรรยากาศของ โรงเรียนก่อให้เกิดความแตกต่างในสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ ของโรงเรียน และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

นิลละ แวอู๋เซ็ง และคณะ (2550) ได้ศึกษาการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา อิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ความต้องการในการพัฒนาการจัดการศึกษาในด้าน วิชาการและสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะการบูรณาการการศึกษาให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ และ ความต้องการของท้องถิ่น ความร่วมมือกับชุมชน และพัฒนาบรรยากาศและสภาพแวดล้อม โรงเรียน หากแต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Teodorovic (2011) ศึกษาปัจจัยสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้ในระดับชั้นเรียนและ โรงเรียน พบว่า บรรยากาศโรงเรียนและวัฒนธรรม โรงเรียน มีความสัมพันธ์ทางลบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงใช้บรรยากาศโรงเรียน เป็นตัวแปรต้นตัวแปรหนึ่ง โดยอาศัยแนวคิด ของธเนศ ขำเกิด (2533) เป็นปัจจัยในการอธิบายองค์ประกอบเกี่ยวกับบรรยากาศโรงเรียนที่ส่งผล ต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตอนที่ 4 เทคนิควิธีที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการวิเคราะห์พหุระดับ (Multi – level Analysis)

การวิเคราะห์พหุระดับ มีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป อาทิเช่น การวิเคราะห์โมเดลเชิงเส้น แบบพหุระดับ (Multilevel Linear Models Analysis) การวิเคราะห์โมเดลลดหลั่นเชิงเส้น (Hierarchical Linear Model Analysis) หรือการวิเคราะห์โมเดลสัมประสิทธิ์ถดถอยแบบสุ่ม (Random Coefficient Regression Model Analysis) แม้มีชื่อเรียกต่างกันแต่ความหมายของการวิเคราะห์พหุระดับซึ่งมี

ผู้ให้ไว้หลายท่านสามารถสรุปได้ว่า การวิเคราะห์พหุระดับหมายถึงเทคนิควิธีทางสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลที่มีการจัดระดับตั้งแต่สองระดับขึ้นไป (Leeuw & Erick, 2008; ศิริชัย กาญจนวาสี, 2554) ที่ใช้ศึกษาอิทธิพลของตัวแปรทำนายหลายระดับที่มีต่อตัวแปรตามที่สนใจ โดยคำนึงถึงโครงสร้างที่เป็นระดับลดหลั่นของข้อมูล ให้ความสำคัญของความผันแปรของตัวแปรภายในและต่างระดับ ตลอดจนสนใจศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนายต่างระดับที่ส่งผลต่อตัวแปรตามจนสามารถอธิบายหรือทำนายตัวแปรตามได้อย่างครอบคลุม (Raudenbush & Bryk, 1992; 2002; ศิริชัย กาญจนวาสี, 2554; นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2538) นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อประมาณค่าส่วนประกอบความแปรปรวนของตัวแปรแต่ละตัวแปร ตลอดจนวิเคราะห์ความแปรปรวนของตัวแปรในแต่ละระดับว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร (Raudenbush & Bryk, 1992; 2002; นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2538) รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาความเปลี่ยนแปลง (Change) หรือพัฒนาการเจริญเติบโต (Growth) ของสิ่งที่ศึกษาได้ในช่วงระยะเวลานั้น ๆ การวิเคราะห์พหุระดับจึงเป็นการศึกษาในเชิงทำนายตัวแปรตาม ยังไม่ได้สนใจต่อโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร การนำวิธีการวิเคราะห์พหุระดับมาใช้ในงานวิจัยขององค์กรมีความเหมาะสม เนื่องจากโครงสร้างขององค์กรมีคุณสมบัติพิเศษและมีความซับซ้อน ตัวอย่างเช่น บุคลากรแต่ละคนในองค์กรจะมีคุณลักษณะและทักษะที่แตกต่างกัน และบุคลากรเหล่านี้ก็อยู่รวมกันภายใต้โครงสร้างองค์กรที่แบ่งเป็นฝ่าย แผนกหรือส่วน ซึ่งต่างก็มีลักษณะเฉพาะตัว นอกจากนี้องค์กรแต่ละองค์กรก็ยังคงมีความแตกต่างกันเช่นกัน ดังนั้นการวิจัยเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในองค์กรจึงได้รับอิทธิพลจากตัวแปรหลายชุด ทั้งที่เกี่ยวข้องกับภูมิหลังและทัศนคติของบุคลากรเอง หรือที่เกี่ยวกับกระบวนการที่เกิดขึ้นในองค์กร เช่น วิธีการบริหารจัดการ ภาวะผู้นำ การพัฒนาบุคลากร รวมทั้งที่เกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรเหล่านี้ภายใต้โครงสร้างขององค์กร (Heck & Thomas, 2000) การวิเคราะห์โดยละเอียดการพิจารณาโครงสร้างของข้อมูลจะทำให้เกิดความผิดพลาดในการสรุปผลระหว่างระดับ (Aggregation Bias) ในกรณีข้อมูลที่น่าวิเคราะห์มีความแปรปรวนระหว่างหน่วย (Between – unit Variability) มาก ซึ่งพิจารณาได้จากสถิติ Intraclass Correlation มีค่าสูง การวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรในภาพรวมด้วยระเบียบวิธีการวิเคราะห์แบบดั้งเดิม เช่น การวิเคราะห์ถดถอย จะทำให้ผลการวิเคราะห์มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE) ของตัวแปรระดับจุลภาค (Micro Level) ต่ำกว่าที่เป็นจริง ซึ่งค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานที่ต่ำกว่าที่เป็นจริงนี้ จะส่งผลให้ค่าสถิติทดสอบพารามิเตอร์ เช่น ค่า t มีค่าสูงขึ้น เป็นผลให้พบนัยสำคัญทางสถิติของค่าพารามิเตอร์สูงขึ้นเช่นกันหรือกล่าวได้ว่าเป็นการเพิ่มความคลาดเคลื่อนแบบที่ 1 (Type 1 error) อย่างไรก็ตาม ถ้าหากข้อมูลที่น่าวิเคราะห์ไม่มีความแปรปรวนระหว่างหน่วย หรือมีความแปรปรวนน้อยจนเกือบเป็นศูนย์ การวิเคราะห์ด้วยวิธีแบบดั้งเดิมซึ่งมีระดับเดียวก็ถือว่าเพียงพอ (Heck & Thomas, 2000)

นอกจากนี้ เมื่อนำวิธีการวิเคราะห์หัตถดอยมาวิเคราะห์ข้อมูลหลายระดับจะทำให้ตัวแปรที่วัดในระดับมหภาค (Macro Level) มีความแปรปรวนน้อยลงและให้ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยต่ำกว่าที่เป็นจริงนอกจากนี้ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว เมื่อวัดในระดับจุลภาค อาจไม่เหมือนกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัวนั้นเมื่อวัดในระดับมหภาค (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2552) การวิเคราะห์หัตถดอยของการวิเคราะห์หัตถดอย เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพหุระดับ (Multi-level Data) ด้วยการสร้างจากสมการถดถอย (Regression Equation) หรือสมการพยากรณ์ แล้ววิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรพยากรณ์ที่มีต่อตัวแปรเกณฑ์ในแต่ละระดับของข้อมูลที่จัดระดับอย่างน้อย 2 ระดับขึ้นไป

เทคนิคการสร้างโมเดลพหุระดับประกอบด้วย ขั้นแรก เป็นการประมาณค่าของพารามิเตอร์ในโมเดลระดับที่ 1 คือ โมเดลระดับบุคคลซึ่งอยู่ภายใต้หน่วยที่ใหญ่กว่า ต่อจากนั้นประมาณค่าพารามิเตอร์ในชุดของโมเดลระหว่างหน่วย (Between unit) โดยนำค่าประมาณพารามิเตอร์ภายในหน่วย (Within unit) ซึ่งได้แก่ ค่าจุดตัดแกน (Intercept) และค่าความชัน (Slope) มาเป็นตัวแปรตามสำหรับการวิเคราะห์ในโมเดลระหว่างหน่วยหรือโมเดลระดับที่ 2 และ 3 ต่อไป (Heck & Thomas, 2000)

ตัวอย่างการวิเคราะห์หัตถดอยในการวิจัยทางการศึกษาและการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ หากข้อมูลสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ คือ ระดับที่ 1 เป็นข้อมูลระดับจุลภาค (Micro Level) ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ p ตัวแปร คือ $X_1, X_2, \dots, X_p$ และ ระดับที่ 2 เป็นข้อมูลระดับมหภาค (Macro Level) ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ p ตัวแปร คือ $G_1, G_2, \dots, G_p$ รูปแบบสมการของข้อมูลระดับจุลภาคจะมีลักษณะดังนี้

$$Y_{ij} = b_{0j} + \sum b_{pj} X_{pij} + e_{ij} \dots \dots \dots (1)$$

โดย Y_{ij} แทน ตัวแปรเกณฑ์ของบุคคลแต่ละคน (i) ในองค์กรที่ j

b_{0j} แทน ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตาม (Y) ในองค์กรที่ j

b_{pj} แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ตัวที่ p (X_p) ที่มีต่อ Y_{ij}

X_{pij} แทน ตัวแปรพยากรณ์ตัวที่ p ของบุคคลแต่ละคน (i) ในองค์กรที่ j

e_{ij} แทน ค่าความคลาดเคลื่อนแบบสุ่ม (Random Error) ของบุคคลแต่ละคน

ในองค์กรที่ j หรือ ความคลาดเคลื่อนระดับบุคคลในการทำนาย Y_{ij} นั้นเอง

จากสมการที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ในการวิเคราะห์ข้อมูลระดับบุคคลนี้ จะได้ค่า b_{0j} และ b_{pj} ในการอธิบายอิทธิพลของตัวแปร X_{pij} ที่มีต่อ Y ในแต่ละองค์กรนั้น จากนั้นจะใช้ b_{0j} และ b_{pj}

ของแต่ละองค์การเป็นตัวแปรพยากรณ์สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในระดับมหภาคหรือระดับองค์กรต่อไป รูปแบบสมการของข้อมูลระดับมหภาคจะมีลักษณะดังนี้คือ

$$b_{qj} = C_{q0} + \sum C_{pj} G_{pj} + r_{qj} \dots\dots\dots (2)$$

- โดย b_{qj} แทน b_{0j} (Intercept) หรือ b_{pj} (Slope) ของสมการในโมเดลระดับที่ 1
- C_{q0} แทน ค่าเฉลี่ยของ b_{0j} หรือ ค่าเฉลี่ยของ b_{pj}
- C_{pj} แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ G_{pj} ที่มีต่อ b_{0j} หรือ b_{pj}
- G_{pj} แทน ตัวแปรพยากรณ์ระดับมหภาคตัวที่ p ของแต่ละองค์กรที่ j
- r_{qj} แทน ค่าความคลาดเคลื่อนแบบสุ่ม (Random Error) ของ b_{qj}

จากสมการที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ในการวิเคราะห์ข้อมูลระดับองค์กรนี้ จะได้ว่า C_{q0} ในการอธิบายอิทธิพลของตัวแปร G_{pj} ที่มีต่อ b_{0j} (Intercept) ในแต่ละองค์กรนั้น จากนั้นจะใช้ C_{pj} ในการอธิบายอิทธิพลของตัวแปร G_{pj} ที่มีต่อ b_{pj} (Slope) ของสมการในโมเดลระดับที่ 1 นักวิชาวินิจฉัยหลายท่านได้เสนอเทคนิคการประมาณค่าพารามิเตอร์ ตลอดจนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลทุกระดับหลายวิธี เช่น Aitkin และ Longford นำเสนอ โปรแกรม VARCL, Goldstien นำเสนอ โปรแกรม ML/3, Bryk และ Raudenbush นำเสนอ โปรแกรม HLM สำหรับวิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์ที่สำคัญของการวิเคราะห์ทุกระดับ ได้แก่ การวิเคราะห์ประมาณค่าส่วนประกอบความแปรปรวน (Analysis of Variance Component Estimation) วิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบสมการเดี่ยว (OLS Separate Equation Approach) วิธีการประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood) การประมาณค่าด้วยวิธีของเบย์ส์ (Bayesian Estimation) เป็นต้นในปัจจุบันนอกจากการวิเคราะห์ทุกระดับจะสามารถวิเคราะห์โมเดลที่มีตัวแปรตามตัวเดียว (Univariate Model) แล้ว ยังได้รับการพัฒนาให้สามารถวิเคราะห์โมเดลที่มีตัวแปรตามหลายตัว (Multivariate Model) ได้ในหลายลักษณะ เช่น การวิเคราะห์องค์ประกอบทุกระดับ การวิเคราะห์โค้งพัฒนาการชนิดตัวแปรแฝง การวิเคราะห์ถดถอยทุระดับชนิดตัวแปรพหุ และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างทุระดับ ซึ่งเทคนิคที่กล่าวถึงสุดท้ายนี้เป็นเทคนิคที่ผู้วิจัยสนใจเพื่อนำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ และจะกล่าวถึงเทคนิควิธีนี้ในรายละเอียดต่อไป

แนวคิดพื้นฐานของการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างทุระดับ (Multi – level Structural Equation Modeling)

โมเดลสมการ โครงสร้างทุระดับที่มีตัวแปรแฝงจะใช้สัญลักษณ์เมทริกซ์แตกต่างจากการวิเคราะห์องค์ประกอบขั้นต้นระดับเพียงเล็กน้อย (Muthén, 1998) สำหรับ โมเดลสมการ โครงสร้าง

ที่มีสองระดับจะพิจารณาเวกเตอร์ของตัวแปรสังเกตได้จำแนกตามกลุ่ม ตัวแปรระดับกลุ่มแทนด้วย Z_c (โดย Cluster: $C = 1, 2, \dots, C$) ตัวแปรระดับบุคคลที่ i ในกลุ่มที่ C แทนด้วย y_{ci} และ x'_{ci} สามารถเขียนเป็นสมการเมทริกซ์ได้ดังนี้

$$V_{ci} = \begin{bmatrix} Z_c \\ Y_{ci} \\ X_{ci} \end{bmatrix} = V_c^* + V_{ci}^* = \begin{bmatrix} V_{zc}^* \\ Y_{yc}^* \\ V_{xc}^* \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} 0 \\ Y_{y_{ci}}^* \\ V_{x_{ci}}^* \end{bmatrix} \dots\dots\dots(1)$$

จากสมการ (1) เครื่องหมาย * แสดงความเป็นอิสระของส่วนประกอบระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่มของเวกเตอร์แต่ละตัวแปร (Muthén & Satorra, 1995) เมทริกซ์ระหว่างกลุ่มประกอบด้วยตัวแปรทำนายกลุ่ม (Z_c) ความผันแปรระหว่างกลุ่มของค่าคงที่หรือจุดตัดแกน (Y_c) และความผันแปรระหว่างกลุ่มของตัวแปรทำนายระดับบุคคล (X_c) ส่วนเมทริกซ์ภายในกลุ่มจะประกอบด้วยค่าคงที่หรือจุดตัดแกน (Y_{ci}) ตัวแปรทำนายระดับบุคคล (X_{ci}) และตัวแปรระหว่างกลุ่มที่กำหนดให้ มีค่าเป็นศูนย์อันเนื่องมาจากมุ่งทำนายผลของตัวแปรตามจากตัวแปรอิสระเฉพาะภายในกลุ่มเท่านั้น โมเดลสมการ โครงสร้างพหุระดับนี้สามารถเขียนเป็น โมเดลระหว่างกลุ่มที่มีตัวแปรแฝงได้ดังนี้

$$V_c^* = \nu_B + \Lambda_B \eta_{BC} + \epsilon_{BC} \dots\dots\dots(2)$$

$$\eta_{BC} = \alpha_B + B_B \eta_{BC} + \zeta_{BC} \dots\dots\dots(3)$$

และสามารถเขียนเป็น โมเดลภายในกลุ่มที่มีตัวแปรแฝงได้ดังนี้

$$\begin{bmatrix} 0 \\ Y_{y_{ci}}^* \\ V_{x_{ci}}^* \end{bmatrix} = \Lambda_w \eta_{wci} + \epsilon_{wci} \dots\dots\dots(4)$$

$$\eta_{wci} = B_w \eta_{wci} + \zeta_{wci} \dots\dots\dots(5)$$

สมการ (2) และ (4) เป็นโมเดลการวัด (Measurement Model) ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้กับตัวแฝงภายใน (η) หรือองค์ประกอบที่ต้องการวัดในแต่ละระดับ ส่วนสมการ (3) และ (5) เป็น โมเดลโครงสร้าง (Structural Model) ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงในแต่ละระดับ เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลของ โมเดลระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่มที่กล่าวมา

จะทำให้ได้โมเดลพหุระดับที่มีค่าเฉลี่ย (General mean: μ) หรือจุดตัดแกน (Intercept) และโมเดลโครงสร้างความแปรปรวนร่วมระหว่างกลุ่ม (Σ_B) และภายในกลุ่ม (Σ_w) ซึ่งอธิบายได้ด้วยโมเดลทางคณิตศาสตร์ได้ดังนี้ (Muthén & Muthén, 2004)

$$\mu = v_w + \Lambda_B(I - B_B)^{-1}\alpha_B \dots\dots\dots(6)$$

$$\Sigma_B = \Lambda_B(I - B_B)^{-1}\Psi_B(I - B_B)^{-1}\Lambda_B^{-1} + \Theta_B \dots\dots\dots(7)$$

$$\Sigma_w = \Lambda_w(I - B_w)^{-1}\Psi_w(I - B_w)^{-1}\Lambda_w^{-1} + \Theta_w \dots\dots\dots(8)$$

อนึ่ง การนำโมเดลระดับบุคคลและโมเดลระดับโรงเรียนมาวิเคราะห์ร่วมกันเป็น โมเดลพหุระดับด้วยวิธีวิเคราะห์กลุ่มพหุ (Multiple Group) ซึ่งประมาณค่าพารามิเตอร์ดังนี้

1. กลุ่มแรกเป็นการวิเคราะห์ความผันแปรของตัวแปรใน โมเดลระหว่างกลุ่ม (Between Group Model) โดยทั้ง โมเดลเป็นการรวม โมเดลระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่มเข้าด้วยกัน การประมาณค่าพารามิเตอร์ในโมเดลจะใช้เมทริกซ์ความแปรปรวน – ความแปรปรวนร่วมระหว่างกลุ่ม (Between Group Variance Covariance Matrix) โดยมีจำนวนหน่วยตัวอย่างที่จะทำการวิเคราะห์เท่ากับ $G - 1$ เมื่อ G คือ จำนวนกลุ่ม (Group) ของหน่วยตัวอย่าง

2. กลุ่มที่สองของการวิเคราะห์ คือ โมเดลภายในกลุ่ม (Within Group Model) ใช้ข้อมูลของตัวแปรระดับจุลภาคเพื่อประมาณค่าพารามิเตอร์ใน โมเดล โดยใช้เมทริกซ์ความแปรปรวน – ความแปรปรวนร่วมภายในกลุ่ม (Within Group Variance Covariance Matrix) มีจำนวนหน่วยตัวอย่างที่ใช้วิเคราะห์เท่ากับ $N - G$ เมื่อ N แทนจำนวนสมาชิกทั้งหมด และ G คือ จำนวนกลุ่ม (Group) ของหน่วยตัวอย่าง การวิเคราะห์โมเดลภายในกลุ่มเป็นการศึกษาความผันแปรของตัวแปรระดับจุลภาค (Micro Level) โดยไม่ได้พิจารณาอิทธิพลของตัวแปรมหภาค (Macro Level) โมเดลในขั้นตอนนี้เหมือนโมเดลย่อยของการวิเคราะห์ในกลุ่มแรก แต่ในกลุ่มที่สองนี้จะศึกษาเฉพาะตัวแปรระดับจุลภาคเท่านั้น

ดังนั้นจึงกำหนดให้ตัวแปรระดับมหภาคเป็นตัวแปรสูญหาย (Missing) โดยกำหนดให้ตัวแปรทุกตัวของกลุ่มนี้มีค่าเฉลี่ยเป็นศูนย์ นอกจากนี้ ยังต้องบังคับ (Constrain) พารามิเตอร์ทุกค่าในโมเดลนี้ให้เท่ากับค่าพารามิเตอร์ของ โมเดลระหว่างกลุ่มด้วย (Between Group Model) การวิเคราะห์พหุระดับของการวิจัยครั้งนี้ใช้โปรแกรม Mplus 6.12 จะใช้วิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood: ML) หรือวิธีความเป็นไปได้สูงสุดแบบให้ข้อมูลเต็ม (Full Information Maximum Likelihood: FIML) สำหรับตัวอย่าง

ในแต่ละกลุ่มเท่ากัน (Balance Group Sizes) ส่วนกรณีจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มไม่เท่ากัน (Unbalance Group Sizes) และมีการแจกแจงที่ไม่เป็นโค้งปกติ สามารถประมาณค่าได้ด้วยวิธี กึ่งความเป็นไปได้สูงสุดของ (Muthén & Muthén's Quasi – maximum Likelihood: MUML) หรือ เรียกว่าวิธีความเป็นไปได้สูงสุดบางส่วน (Partial Maximum Likelihood) และวิธี MLR ทั้งนี้ถ้าหาก กลุ่มตัวอย่างมีขนาดใหญ่การประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธี ML และวิธี MUML จะให้ค่าที่ ใกล้เคียงกัน ส่วนการแปลงค่าพารามิเตอร์ให้เป็นคะแนนมาตรฐาน (Standardization) โปรแกรม Mplus จะใช้หลัก Within Group and Between Group Standardization ซึ่งถ้าหากเป็นการประมาณ ค่าพารามิเตอร์ของโมเดลภายในกลุ่มจะพิจารณาที่ค่าความแปรปรวนภายในกลุ่ม และถ้าเป็น การประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดลระหว่างกลุ่มจะพิจารณาที่ค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม ซึ่งจะเป็นวิธีที่เหมาะสมกับข้อมูลทุกระดับ

ข้อดีของการวิเคราะห์ทุกระดับด้วยโปรแกรม Mplus 6.12 คือ เนื่องจากโปรแกรม ที่ออกแบบสำหรับการวิเคราะห์โมเดลสมการ โครงสร้างทุกระดับที่มีอยู่โดยทั่วไปมีข้อจำกัด ในเรื่องการวิเคราะห์องค์ประกอบทุกระดับ โดยใช้แนวทางการวิเคราะห์พหุกลุ่ม (Multi – group) ซึ่ง Mplus สามารถทำได้ โดย Mplus มีลักษณะพิเศษที่สามารถใช้ในการสร้าง (Formulate) Multilevel Covariance Structure Model เพื่อตรวจสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (Means) และ Intercept ระหว่างกลุ่ม นอกจากนี้ Mplus ยังสามารถให้ค่าองศาอิสระ (df) ของการวิเคราะห์ ทุกระดับที่ถูกต้องได้ ซึ่งในกรณีนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากข้อมูลที่นำมาพิจารณามีขนาด ไม่เท่ากัน (Unbalanced Group Sizes) Mplus จะคำนวณค่า χ^2 และความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Errors) ที่ถูกต้องสำหรับกรณีข้อมูลมีขนาดไม่เท่ากันได้ดีกว่า

ข้อดีอีกด้านของการใช้ โปรแกรม Mplus 6.12 ในการวิเคราะห์ทุกระดับ คือ ถ้าหาก จำนวนหน่วยตัวอย่างที่ใช้ศึกษา มีจำนวนภายในกลุ่ม (โรงเรียน) ในแต่ละกลุ่มไม่เท่ากัน และ ตัวแปรมีการแจกแจงไม่ปกติพหุนาม (Multivariate Non – normality) จะใช้ฟังก์ชันความกลมกลืน (Fitting Function) ในการประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood) ที่ให้ค่าความคลาดเคลื่อนและค่า χ^2 ที่ไม่ลำเอียง โดยค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน โปรแกรมจะใช้วิธีการประมาณค่าแบบ Huber Sandwich Estimator หรือบางทีเรียกว่า Robust Covariance Matrix Estimator ซึ่งจะให้ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานที่แกร่ง (Robust Standard Errors) ส่วนค่า χ^2 สำหรับทดสอบความกลมกลืนประมาณค่าโดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่า ความแปรปรวนที่ปรับแก้แล้ว (Mean and Variance Adjustments) ร่วมกับวิธีโลคัลลิสต์ตามแนวทาง Satorra – bentler Scaled Chi – square

ส่วนการพิจารณาว่าโมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความตรงโดยทั่วไปจะพิจารณาจากค่า χ^2 ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามเนื่องจากค่า χ^2 มีความอ่อนไหวต่อขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จึงควรระมัดระวังในการใช้ค่า χ^2 ตัดสินโมเดลว่ามีความตรงหรือไม่ หรือกล่าวอีกทางหนึ่งคือ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ (มากกว่า 250) การทดสอบด้วยค่า χ^2 มีแนวโน้มที่จะปฏิเสธสมมติฐาน และถ้าหากการแจกแจงพหุนามของตัวแปรสังเกตได้มีลักษณะการกระจายที่ไม่เป็นโค้งปกติ (Non Normal Distribution) หรือมีจำนวนตัวแปรเชิงกลุ่ม (Categorical Data) การทดสอบด้วยค่า χ^2 มีแนวโน้มจะปฏิเสธสมมติฐานมากเช่นกัน

ดังนั้นนักวิจัยจะต้องตัดสินใจด้วยตนเองในการใช้ค่า χ^2 ตรวจสอบความสอดคล้องเพื่อความชัดเจนและถูกต้องสำหรับการประเมินความสอดคล้องให้พิจารณาจากสัดส่วนของค่า χ^2 ต่อ df ที่ควรมีค่าน้อยกว่า 2 ($\chi^2 / df < 2$) และควรพิจารณาความสอดคล้องของโมเดลจากค่าดัชนีอื่น ได้แก่ ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือ (RMR) ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน (SRMR) ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อน (RMSEA) ค่าดัชนี Tucker – Lewis (TLI) ทั้งนี้สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เท่ากันควรพิจารณาความสอดคล้องของดัชนี RMSEA และค่า χ^2 / df เท่านั้น ถ้าโมเดลไม่มีความตรงจะปรับ โมเดลแล้ววิเคราะห์ใหม่ การปรับแก้ไขข้อเสนอแนะที่โปรแกรมรายงาน โดยพิจารณาจากดัชนีปรับรูปแบบ Modification Indices และพื้นฐานทางทฤษฎีและการวิจัยที่เกี่ยวข้องจนกว่าจะได้โมเดลที่มีความตรง ภายหลังจากที่ได้โมเดลที่มีความตรงแล้วจึงพิจารณาค่าพารามิเตอร์หรือค่านำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของตัวแปรสังเกต จึงจะทำให้องค์ประกอบที่ต้องการวัดสมบูรณ์และสามารถอภิปรายผลได้อย่างแม่นยำ

สรุปการศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนอันถือว่าเป็นองค์กรหนึ่งของระบบสังคมยังเป็นประเด็นที่มีการเสนอให้มีการวิจัยค้นคว้ากันอย่างกว้างขวาง เพียงแต่พัฒนาการของการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลขององค์กร ได้เปลี่ยนมุมมองและรูปแบบไปจากเดิมที่มีการศึกษาเพียงระนาบเดียวที่ก่อให้เกิดการสรุปที่ผิดพลาดไปจากธรรมชาติที่เป็นจริงของข้อมูล เปลี่ยนไปเป็นการศึกษาวิจัยในลักษณะที่ครอบคลุมและเป็นไปตามธรรมชาติของข้อมูลที่เกิดจากโครงสร้างการบริหารการศึกษาการมีสายบังคับบัญชาและสภาพที่เป็นจริงที่หน่วยงานทางการศึกษา มีการจัดโครงสร้างองค์กรในลักษณะของหน่วยงานที่มีการลดหลั่นกันจากระดับบนลงล่าง เช่น การบริหารงานของผู้บริหารจะมีผลกระทบต่อการสอนของครู และการสอนของครูก็จะมีผลต่อการเรียนรู้และสัมฤทธิ์ผลของนักเรียน

ดังนั้นการใช้วิธีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุพหุระดับที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน จะสามารถทำให้ข้อค้นพบสามารถอธิบายปรากฏการณ์ของโรงเรียนได้ตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด รูปแบบการศึกษาดังกล่าวนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ ยุคใหม่นิยมศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนและองค์กรอื่น ๆ เรียกว่า การวิเคราะห์เชิงสาเหตุพหุระดับ (Multi – level Causal Analysis Model)

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้แบ่งตัวแปรทำนายออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับนักเรียน และระดับโรงเรียน ตัวแปรระดับนักเรียน ผู้ให้ข้อมูลคือ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และตัวแปรระดับโรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลคือผู้บริหาร โรงเรียน ครูสอน และนักเรียน ซึ่งเป็นไปตามสภาพธรรมชาติของโครงสร้างของข้อมูลการวิจัย

ผู้วิจัยจึงออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นแบบการวิเคราะห์พหุระดับเชิงสาเหตุแบบสองระดับ ส่วนตัวแปรตามผู้วิจัยวัดจากประสิทธิผลของโรงเรียน โดยใช้แนวคิดจาก Van Damme et al. (2002, pp. 396 – 397) ที่เน้นประสิทธิผลที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียน ในฐานะผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญที่สุด จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากการศึกษาบริบทโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามโดยผ่านกระบวนการทำสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ตอนที่ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบพหุระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยซึ่งเป็นการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุพหุระดับที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงขององค์กรทางการศึกษาที่มีความเป็นระดับชั้นลดหลั่นหน่วยของการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ในการวิจัยครั้งนี้จึงมี 2 ระดับ คือ ระดับนักเรียน หรือ ระดับจุลภาค (Micro – level Unit) และระดับมหภาค (Macro – level Unit) หรือระดับโรงเรียน (School Level) โดยแบ่งตัวแปรในการวิจัยดังนี้

1. ตัวแปรทำนายระดับจุลภาค (Micro – level Unit) หรือระดับนักเรียน (Individual Level Predictor Variables) ได้แก่

- 1.1 พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน
  - 1.1.1 สมรรถภาพของแรงจูงใจ
  - 1.1.2 ทักษะคิดต่อการเรียนรู้
  - 1.1.3 ความสนใจและความอดทน
  - 1.1.4 กลยุทธ์และความยืดหยุ่น
- 1.2. ความรู้พื้นฐานของนักเรียน
- 1.3. การเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียน
- 1.4. การใช้ภาษาในการสื่อสารของนักเรียน
- 1.5. เศรษฐฐานะของผู้ปกครอง
  - 1.5.1 รายได้ของผู้ปกครอง
  - 1.5.2 ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง
  - 1.5.3 อาชีพของผู้ปกครอง
2. ตัวแปรทำนายในระดับมหภาค (Macro – level Unit) หรือระดับโรงเรียน (School Level Predictor Variables) ได้แก่
  - 2.1. คุณภาพการสอนของครู
    - 2.1.1 องค์ความรู้เนื้อหาสาระ
    - 2.1.2 การจัดการเรียนการสอน
    - 2.1.3 บุคลิกภาพของครู
    - 2.1.4 เจตคติต่อการสอน
    - 2.1.5 ความสามารถด้านการวัดและประเมินผล
  - 2.2 คุณภาพชีวิตการทำงานของครู
    - 2.2.1 ค่าตอบแทนยุติธรรม
    - 2.2.2 ความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน
    - 2.2.3 การพัฒนาศักยภาพของสมาชิก
    - 2.2.4 ความมั่นคงในหน้าที่การงาน
    - 2.2.5 การบูรณาการทางสังคม
    - 2.2.6 การมีธรรมเนียมขององค์กร
    - 2.2.7 ความมีชีวิตสมบูรณ์
    - 2.2.8 ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในสังคม
  - 2.3. ความเป็นผู้นำทางด้านวิชาการของผู้บริหาร
    - 2.3.1 การกำหนดนโยบายเป้าหมายและวิสัยทัศน์โรงเรียน

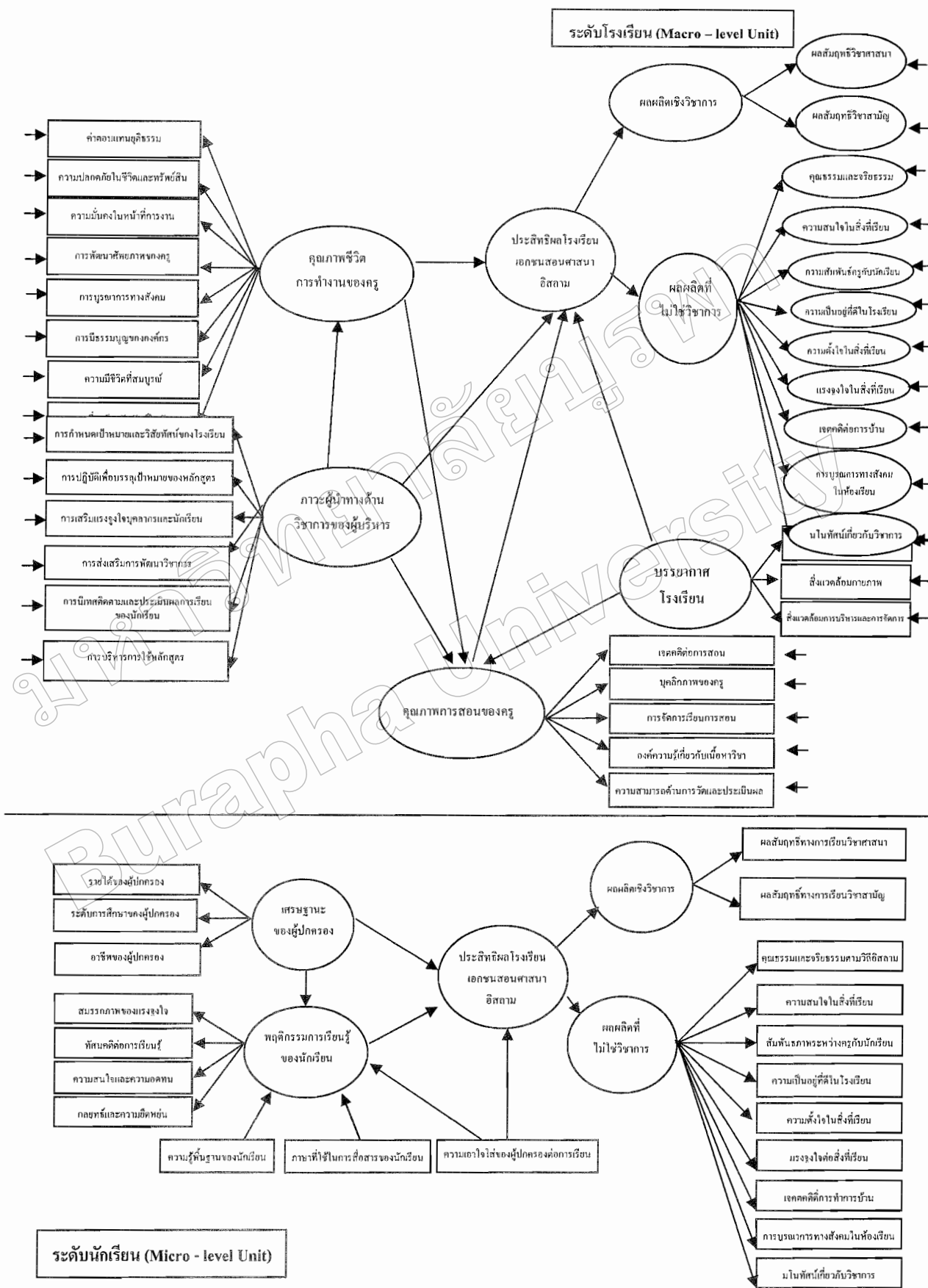
- 2.3.2 เพื่อเสริมแรงจูงใจบุคลากรและนักเรียน
- 2.3.3 การปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร
- 2.3.4 ส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครู
- 2.3.5 การนิเทศติดตามและประเมินผลการเรียนของนักเรียน
- 2.3.6 การบริหารการใช้หลักสูตร
- 2.4 บรรยากาศโรงเรียน
  - 2.4.1 สิ่งแวดล้อมการบริหารและการจัดการ
  - 2.4.2 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ
  - 2.4.3 สิ่งแวดล้อมทางวิชาการ

ตัวแปรผลลัพธ์หรือตัวแปรผล

ตัวแปรผลลัพธ์หรือตัวแปรผล คือ ประสิทธิภาพของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (School Effectiveness) โดยใช้แนวคิดจาก Van Damme et al. (2002, pp. 396 – 397) จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการศึกษาบริบทโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามโดยผ่านกระบวนการทำสนทนากลุ่ม (Focus group) ซึ่งเป็นผลผลิตของโรงเรียนที่มีความครอบคลุมคุณสมบัติของนักเรียน และเน้นการให้ความสำคัญกับ ตัวผู้เรียนเป็นหลัก สอดคล้องกับบริบทและอัตลักษณ์ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ประกอบด้วย

1. ผลผลิตเชิงวิชาการ (Academic Output) วัดได้จาก
  - 2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศาสนา (GPA_IS)
  - 2.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสามัญ (GPA_TH)
2. ผลผลิตที่ไม่ใช่วิชาการ (Non – academic Output) วัดได้จาก
  - 2.1 คุณธรรมและจริยธรรมตามวิถีอิสลาม
  - 2.2 ความสนใจในสิ่งที่เรียน
  - 2.3 ความสัมพันธ์ภาพระหว่างครูกับนักเรียน
  - 2.4 ความเป็นอยู่ที่ดีในโรงเรียน
  - 2.5 ความตั้งใจในสิ่งที่เรียน
  - 2.6 แรงจูงใจต่อสิ่งที่เรียน
  - 2.7 เจตคติต่อการบ้าน
  - 2.8 การบูรณาการทางสังคมในห้องเรียน
  - 2.9 มโนทัศน์เกี่ยวกับวิชาการ

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 2 – 4

ภาพที่ 2 – 4 โมเดลเชิงสาเหตุทุกระดับที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้